

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIII.

CELOVEC, PETEK, 17. FEBRUAR 1978

ŠTEV. 7 (1853)

Koroški Slovenci pred mednarodnim forumom: **Vprašanje manjšin v Avstriji**

je bilo predloženo beograjski konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi

V spoznanju, da pristojni dejavniki v Avstriji očitno niso pripravljani v enakopravnem dialogu s prizadetima manjšinama iskati pravično in tozadevnim določilom avstrijske državne pogodbe ustrežajočo rešitev odprtih vprašanj, so koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati podvzeli važen korak po poti internacionalizacije manjšinskega vprašanja. V sredo 15. februarja 1978 je skupna delegacija obiskala beograjsko Konferenco o varnosti in sodelovanju v Evropi ter na generalnem sekretariatu predala peticijo z obsežnim informacijskim in dokumentacijskim gradivom, s katerim je delegacije vseh držav udeleženk seznanila s položajem slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji ter jih opozorila na nerešena vprašanja in na neizpolnjene tozadevne mednarodnopravne obveznosti Avstrije.

V skupni delegaciji so bili s strani koroških Slovencev predsednik dr. Franci Zwitter in tajnik dipl. inž. Feliks Wieser za Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem ter predsednik dr. Matevž Grilc in osrednji tajnik Filip Warasch za Narodni svet koroških Slovencev, s strani gradiščanskih Hrvatov pa predsednik Hrvaškega akademskega kluba Jurica Čenar.

Delegacija koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov je ob tej priložnosti sprejel šef jugoslovanske delegacije na Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi Miroslav Pešič. V krajšem razgovoru so mu člani delegacije tolmačili vsebino peticije in obrazložili trenutni položaj slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, medtem ko je jugoslovanski predstavnik delegacijo seznanil s prizadevanji Jugoslavije v korist manjšin tako na pripravljanih pogovorih v Ženevi kakor potem na konferenci v Helsinkih in sedaj v Beogradu.

Prav tako je delegacijo sprejel tudi avstrijski veleposlanik v Beogradu in šef avstrijske delegacije na Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi dr. Wilhelm Liedermann. Tudi njemu je delegacija obrazložila namen sedanjega koraka pri konferenci v Beogradu ter ga v krajšem razgovoru informirala o stanju in težnjah obeh manjšin v Avstriji.

Obisk pri beograjski Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi je delegacija koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov izkoristila tudi za informiranje mednarodne javnosti. V mednarodnem centru za tisk so člani delegacije priredili tiskovno konferenco, na kateri so številnim novinarjem obrazložili vzroke in namen tega koraka pri beograjski konferenci ter jih seznanili z vsebino peticije in gradiva, ki je bilo predano na generalnem sekretariatu KVSE. Pri tem je predsednik ZSO dr. Franci Zwitter v kratkem uvodu izrecno poudaril, „da nikakor ni naš namen, da bi tukaj v Beogradu s tem svojim korakom blatili ugled svoje domovine, marveč smo prisiljeni k temu koraku samo zaradi tega, ker v državi sami na žalost pri odgovornih ne najdemo poslušarja za naše upravičene zahteve po državni pogodbi odgovarjajoči rešitvi člena 7, ki vsebuje pravice v korist slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji.“

PRED KOMISIJO OZN:

Jugoslovanska pobuda za deklaracijo o manjšinah

V komisiji OZN za človekove pravice, ki trenutno zaseda v Ženevi in se bo posebej bavila tudi z manjšinsko problematiko, je podvzela Jugoslavija novo pobudo za široko mednarodno uzakonitev spoštovanja manjšinskih pravic. Vodja jugoslovanske delegacije Aleksander Božovič, ki je že na otvoritveni seji komisije dosegel, da je bilo na dnevni red letošnjega 34. zasedanja sprejeto tudi manjšinsko vprašanje, je ta teden predložil še osnutek posebne deklaracije o spoštovanju pravic narodnih, etničnih, jezikovnih in verskih manjšin.

Na podlagi jugoslovanskega osnutka naj bi deklaracija zagotavljala manjšinam ne le pravico do obstoja, marveč do popolne enakopravnosti z ostalim prebivalstvom, in sicer ne glede

na njihovo številčno moč. Osnutek deklaracije zahteva, da morajo biti pripadnikom manjšin priznane vse človekove pravice in temeljne svoboščine brez sleherne diskriminacije zaradi njihove narodne, etnične, jezikovne ali verske pripadnosti. Nadalje mora biti prepovedana vsakršna propaganda, ki bi imela za cilj diskriminacijo manjšin; vsaka država pa mora ustvariti pogoje za svobodni razvoj manjšin. Prav tako deklaracija poziva vse države članice OZN, da pri razvijanju medsebojnega sodelovanja zlasti na področju kulture, vzgoje in na drugih področjih, ki so posebnega pomena za manjšine, upoštevajo interese teh manjšin.

O jugoslovanskem osnutku deklaracije o manjšinskih pravicah bo komisija razpravljala meseca marca, ko bo povabila tudi mednarodno znanega strokovnjaka prof. Capotortija, ki je za OZN že pripravil obsežno in temeljito študijo o manjšinski problematiki.

Vzrok za to, da se je Jugoslavija odločila za tako pobudo v korist manjšin, gotovo niso bile le njene „slabe izkušnje“ z Bolgarijo, kakor to skuša dopovedovati tukajšnji tisk, marveč vsaj v neki meri tudi „izkušnje“ z Avstrijo, ki je v svoji manjšinski politiki še dosti bolj „obremenjena“, saj ne krši le splošnih načel o človekovih pravicah, kot to dela Bolgarija, marveč prezira tudi določila državne pogodbe, katera ji nalaga povsem določene obveznosti glede manjšin. Predvsem pa je pobuda Jugoslavije izraz njene načelne politike v odnosih med narodi in narodnostmi, kakor jo sama uresničuje v lastni državi.

Koroški Slovenci Beograjski konferenci

o varnosti in sodelovanju v Evropi

Koroški Slovenci smo z velikimi pričakovanji pozdravili sprejem Sklepne listine Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi in še posebej veliko skrb, ki jo Beograjska konferenca posveča uresničevanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

V upravičenem pričakovanju, da bodo Vaše pomembne razprave in odločitve pripomogle tudi k razrešitvi problemov, s katerimi smo soočeni, si Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem kot predstavnik slovenske narodne skupnosti na Koroškem dovoljujeta delegacijam držav, ki so zastopane na Beograjski konferenci, posredovati v zvezi z zaskrblijočim položajem slovenske manjšine v Avstriji naslednjo

PETICIJO:

Republika Avstrija je v členu 7 državne pogodbe z dne 15. maja 1955, ki se nanaša na ponovno vzpostavitve neodvisne in demokratične Avstrije, sprejela obveznost, da bo zagotovila slovenski in hrvaški manjšini določene pravice in zajamčila na osnovi člena 6 vsem osebam, ki živijo na njenem državnem ozemlju, ne glede na raso, spol, jezik ali vero, človekove pravice in temeljne svoboščine, kakor tudi v členu 9, da bo organizacije s fašističnim značajem razpustila oziroma njihovo dejavnost prepovedala.

Želimo preko Vas obvestiti evropske države, udeleženke Beograjske konference, še posebej podpisnice državne pogodbe, da slovenska narodna skupnost na Koroškem po več kot dvajsetih letih od podpisa državne pogodbe z dne 15. 5. 1955 še ne uživa pravic, ki so zajamčene v tem mednarodnem dokumentu za zaščito njenega obstoja in pospeševanje njenega razvoja. Zakon o narodnih skupinah z dne 7. julija 1976 s pripadajočimi odredbami zvezne vlade z dne 19. januarja 1977 in z dne 31. maja 1977 ne samo da ne pomeni izpolnitve ustreznih določil državne pogodbe, temveč po našem globokem prepričanju bistveno zožuje in pogojuje te pravice. V skladu s trenutno ureditvijo lahko le peščica slovenske narodne skupnosti na Koroškem uživa manjšinske pravice, ki jih poleg tega izjemno restriktivno razlagajo in uporabljajo. Slovenska narodna skupnost je še vedno žrtev šovinističnih izpadov in pritiskov zlasti nemško-nacionalističnega „Kärntner Heimatdiensta“, katerega dejavnost meri na to, da odvzame slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, ne da bi tako dejavnost prepovedali.

Situacija v naši deželi, kjer kot avtohtoni narod že 1300 let živimo, je takšna, da smo izpostavljeni stalnim, deloma celo uzakonjenim kršitvam človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Takšen položaj onemogoča enakopravno sožitje pripadnikov dveh narodov na tem narodnostno mešanem ozemlju ter grozi z možnostjo konfliktov in novih oblik nasilja.

Do zadnjega smo si prizadevali, s predstavniki naše vlade in parlamenta doseči sporazumno urejanje teh problemov. Trdno smo prepričani, da — čeprav smo slej ko prej pripravljali na konstruktiven dialog — avstrijska vlada in parlament doslej nista kazala pripravljenosti za pogajanja o izpolnitvi člena 7 avstrijske državne pogodbe. Zato se obračamo na Vas, ker gre brez dvoma za kršitev načel sklepne listine Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, še posebej VII. in X. načela deklaracije in temeljnih izhodišč, ki prevevajo celotno tretjo košaro Sklepne listine Helsinške konference.

Zaradi vsega tega želimo s priloženo informacijo in priloženimi dokumenti seznaniti visoke predstavnike držav udeleženk Beograjske konference s položajem slovenske manjšine v Avstriji s prošnjo, da obvestijo o tem svoje vlade, da ustrezno ukrepajo in da se zavzamejo v okviru njihovih lastnih prizadevanj za dosledno izvrševanje Sklepne listine Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi za pravično razrešitev tega vprašanja, ki je hkrati vprašanje demokratičnih svoboščin sodobne Avstrije in Evrope.

Narodni svet koroških Slovencev

Zveza slovenskih organizacij
na Koroškem

Predsednika ZSO in NSKS sta sprejela delegacijo KZA

V okviru izmenjave mnenj s posameznimi skupinami, ki sodelujejo v solidarnostnem gibanju, sta predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter in predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc v ponedeljek 13. 2. 1978 na sedežu NSKS v Celovcu sprejela delegacijo CK Komunistične zveze Avstrije, ki jo je vodil sekretar mag. Walter Lindner.

V daljšem razgovoru sta predsednika osrednjih organizacij koroških Slovencev prikazala današnjo situacijo v zvezi z reševanjem čl. 7 avstrijske državne pogodbe in orisala celotno problematiko slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Po drugi strani so zastopniki KZA izražali svoje poglede na manjšinsko problematiko in na vprašanje koroških Slovencev posebej ter poudarili, da v razliko od prejšnjega gledanja smatrajo slovensko narodno skupnost na Koroškem kot narodnostno in ne zgolj jezikovno manjšino, kar je prišlo do izraza tudi v novem programu KZA.

V nadaljnjem poteku razgovora so bila obravnavana tudi konkretna vprašanja in konkretne dejavnosti, ki so pomembne za delo solidarnostnega gibanja, pri čemer so bili ugotovljeni marsikateri skupni pogledi.

Zgodovinsko ozadje

Koroški Slovenci živijo kot narodnostna skupnost že od 6. stoletja na podobenem avtohtonem ozemlju. Materin jezik večine prebivalstva na tem ozemlju je slovenski, čeprav priznavanje narodnostne pripadnosti zaradi socialne in gospodarske diskriminacije in političnih pritiskov na manjšino ni vselej identično z materinim jezikom.

Po prvi svetovni vojni je bil na ozemlju, na katerem živi naša manjšina, izveden plebiscit. Avstrijske oblasti so v času plebiscita obljubljale slovenskemu prebivalstvu, da bodo varovale njegov jezikovni in narodni značaj ter zagotovile enakopraven položaj. Vendar pa se je v obdobju med dvema svetovnjima vojnima nadaljevalo s pritiskom in zaposlavljanjem tako na področju gospodarstva, šolstva, kulture in na drugih področjih. Ves ta čas so svojo dejavnost razvijale nemške šovinistične organizacije, ki so pritisak na manjšino še stopnjevale.

Najtežje obdobje je slovenska manjšina v Avstriji doživljala v ča-

Informacija o položaju slovenske manjšine v republiki Avstriji

su nacistične okupacije Avstrije. Razpuščene in razlašene so bile vse slovenske organizacije, slovenščina je bila popolnoma prepovedana, več kot 300 slovenskih družin je bilo nasilno izseljenih, veliko števil Slovencev je bilo zaprtih v koncentracijska taborišča. Koroški Slovenci so se nacističnemu nasilju uprli in se vključili v odpor na strani zaveznih sil. V priznanje temu prispevku in za povrnitev škode, ki jo je manjšini prizadejal nacizem, so bile leta 1955 v Avstrijski državni pogodbi (temeljnem ustavnem aktu današnje republike Avstrije) v členu 7 določene posebne pravice manjšine. Avstrijska republika je v pogajanjih o državni pogodbi označila proflašistični boj koroških Slovencev kot „samostoj doprinos Avstrije k njeni osvoboditvi“.

uporabe slovenščine pred upravnimi organi. Pravno stanje in praksa na tem področju sta takšna, da je pripadnikom naše manjšine dejansko onemogočeno komunicirati v slovenščini z upravnimi organi.

Po določitih 7. členu Avstrijske državne pogodbe je Avstrija dolžna postaviti dvojezične topografske označbe in napise v upravnih okrajih s slovenskim ali mešanim prebivalstvom. Nepopolna in nezadovoljiva rešitev, ki jo je dal Zakon o dvojezičnih topografskih napisih z dne 6. julija 1972, pa je naletela na hud odpor nemško šovinističnih sil na Koroškem. V pogromih oktobra 1972 so bili vsi dvojezični topografski napisi uničeni. Dvojezični topografski napisi so tako postali simbol neuresničenih določil Avstrijske državne pogodbe o pravicah manjšin istočasno pa tudi simbol moči nemškega šovinizma na Koroškem.

Diskriminacija, ki so ji podvrženi pripadniki slovenske manjšine v Avstriji na področju šolstva, kulture, uprave in sodstva, je očitna ob neomejeni dejavnosti protimanjšinskih nemško šovinističnih organizacij na Koroškem. Neposredno po podpisu Avstrijske državne pogodbe je bil ponovno ustanovljen „Kärntner Heimadienst“, glavna in zbirna organizacija nemškega šovinizma na Koroškem. Javna zborovanja, ki jih prireja ta organizacija, parole, ki jih izreka, oblike akcij in politična preteklost članov priča, da gre za šovinistično na programskih in neonacističnih idejnih temeljih delujočo organizacijo. Ta in podobne organizacije bi morale biti po določbi 5. odstavka člena 7 Avstrijske državne pogodbe prepovedane. Še več, dejavnost takšnih organizacij je uperjena na zanikanje človekovih pravic pripadnikov naše manjšine in zato bi bilo nujno, da se dejavnost takih organizacij prepove.

kulturni in etnični razvoj slovenske manjšine v Avstriji in njenih pripadnikov. Poleg restrikcij na področju osnovnega šolstva predstavljajo problem tudi otroški vrtci. Predlogi za ustanavljanje dvojezičnih otroških vrtcev, ki jih je večkrat vladi dajala slovenska manjšina, so bili vedno zavrnjeni.

Na področju sodstva je avstrijski parlament sprejel marca 1959 zakon o rabi slovenščine pred sodišči. Ta zakon je zožil možnost rabe slovenščine z dotedanjih devet na tri sodne okraje. Poleg tega je bil s tem zakonom slovenski jezik degradiran z nivoja uradnega na nivo pomožnega jezika. Na ta način je bila velikemu delu slovenske narodne manjšine v Avstriji odvzeta pravica uporabljati materin jezik pred sodišči.

Še slabše je stanje na področju

Avstrije, kar je prepričljiv izraz nezaupnice ljudstva tem vladnim postopkom.

Da pa bi bil absurd popoln, je vlada dobljene podatke vendarle vzela kot osnovo za „odmero“ pravic manjšine v uredbah z dne 31. maja 1977, ki se nanašajo na uporabo slovenščine pred upravnimi in sodnimi organi in na dvojezične topografske napise. Po določitih teh odredb je uporaba slovenščine pred upravnimi in sodnimi organi dopuščena le na ozemlju, ki zajema eno tretjino ozemlja naseljene manjšine, dvojezični topografski napisi pa naj bi bili postavljeni le na približno eni šestini naselitvenega ozemlja. To so konkretne posledice ugotavljanja materinega jezika

Poleg peticije, ki jo objavljamo na 1. strani, so predstavniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnega sveta koroških Slovencev izročili delegacijam držav-udeleženk Beograjske konference o varnosti in sodelovanju v Evropi tudi posebno informacijo, v kateri je kratko opozorjeno na zgodovinsko ozadje, obširno pa prikazan današnji položaj slovenske narodne manjšine v Avstriji. Informativno gradivo pa sta osrednji organizaciji koroških Slovencev izpolnili in podkrepili še z ustreznim dokumentarnim in slikovnim materialom.

Uredništvo

Po sprejetju državne pogodbe se je položaj poslabšal

Po tem, ko je Avstrijska državna pogodba stopila v veljavo (1955), se položaj manjšine ni izboljšal, kot so zahtevala njena določila. Nasprotno, marca 1959 je bil sprejet „zakon o manjšinskih šolah“, ki je ukinil doledanjo obvezno dvojezično šolstvo in uvedel obveznost staršev, da med šolanjem svoje otroke večkrat prijavijo k pouku v slovenščini. V vzdušju nemško šovinističnih pritiskov na manjšino je bila posledica nove ureditve ta, da je v šolskem letu 1960-61 obiskovala pouk v slovenskem (materinem) jeziku le 37,8 % slovenskih otrok. Danes dve tretjini otrok slovenskih staršev praktično ni deležnih pouka v materinem jeziku. To pa pomeni kršitev pravice pripadnikov naše manjšine do izobraževanja v materinem jeziku. Ta kršitev ima daljnosežne posledice za

leženkami, ki državam udeleženkam nalaga obveznost, da v dobri veri (bona fide) izpolnjujejo svoje obveznosti po mednarodnem pravu, vključujoč obveznosti, ki izvirajo iz pogodb ali drugih sporazumov v skladu z mednarodnim pravom, katerih stranke so. Pričakovali smo, da bo republika Avstrija v skladu s tem načelom pristopila k izvajanju Avstrijske državne pogodbe, ki je navsezadnje njen konstitutivni akt in eden temeljnih kamnov današnje ureditve v Evropi.

Vendar pa so se vsi ti upi izjalovili. Slabo leto po sprejetju sklepnega akta Helsinške konference so bili v Avstriji sprejeti zakoni in uredbe, ki pomenijo tako bistveno vsebinsko in prostorsko omejitve pravic manjšine, izvirajočih iz člena 7 Avstrijske državne pogodbe, da pomenijo poskus enostranske in samovoljne revizije te mednarodne pogodbe. Še več, ti zakoni in uredbe pomenijo nadaljnjo eskalacijo kršitev tistih človekovih pravic pripadnikov naše manjšine, ki jih zagotavlja sklepni akt Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi.

Ko to trdimo, mislimo na zakon o narodnih skupinah in zakon o popisu posebne vrste z dne 7. ju-

ka v Avstriji, vladnega ukrepa, katerega cilj je bil nadaljnje zmanjšanje manjšinskih pravic.

Popolna absurdnost situacije, ki jo ustvarjajo omenjeni zakoni in odredbe, je ta, da je z njimi nastalo osem kategorij pripadnikov slovenske manjšine glede na vrsto in obseg pravic:

Popolna absurdnost situacije, ki jo ustvarjajo omenjeni zakoni in odredbe, je ta, da je z njimi nastalo osem kategorij pripadnikov slovenske manjšine glede na vrsto in obseg pravic:

1. Tisti, ki naj bi jim pripadale vse pravice, ki jih vsebuje avstrijska izvedbena zakonodaja k členu 7 Avstrijske državne pogodbe.

2. Tisti, ki naj bi jim pripadale te pravice, razen dvojezičnih krajevnih napisov.

3. Tisti, ki jim pripada pravica do uporabe slovenščine pred upravnimi organi in do dvojezičnih krajevnih napisov ter do dvojezične šolske ureditve, ki pa nimajo pravice do uporabe slovenščine pred sodišči.

4. Tisti, ki jim pripada pravica do uporabe slovenščine pred sodišči in do šolske ureditve, ki pa nimajo drugih pravic.

5. Tisti, ki jim pripada le pravica do uporabe jezika pred upravnimi organi in do dvojezične šolske ureditve.

6. Tisti, ki jim pripada zgolj pravica do uporabe slovenskega jezika pred upravnimi organi, če ne obvladajo nemškega jezika.

7. Tisti, ki jim pripada zgolj pravica do dvojezične šolske ureditve.

8. Tisti, ki jim ne pripada nobena pravica iz člena 7 Avstrijske državne pogodbe.

Ta ureditev uvaja torej celo diskriminacijo med posameznimi deli manjšine.

Te kršitve človekovih pravic so sprožile nezadovoljstvo in protest pripadnikov slovenske manjšine v Avstriji. Organizirane so bile mirne protestne manifestacije, ki pa niso šle v račun policijskim oblastem. Tako je na primer na demonstraciji dne 8. avgusta 1976 v Škocijanu policija brutalno napadla udeležence in več demonstrantov aretirala oziroma zadržala, pri čemer je uporabila take metode, ki jih je v 14 primerih avstrijsko ustavno sodišče proglasilo kot kršitev človekovih pravic. Hkrati so v teku sodni postopki zoper ca. 31 pripadnikov slovenske manjšine zaradi uporabe splošnih demokratičnih sredstev, kot so demonstracije, pisanje parol itd.

Ti politični procesi so režirani, da bi prikazali svobodno politično in narodnostno izražanje pripadnikov slovenske manjšine kot kriminalno dejanje in z namenom uničiti voljo manjšine za borbo za njene narodnostne pravice in obstoj. Ker pa slovenska manjšina upravičeno vztraja na rešitvi člena 7 Avstrijske državne pogodbe po duhu in črki, ji očitajo, da zavzema „ekstremne pozicije“, njene pripadnike, ki se borijo za njene legitimne interese, pa dolžijo ekstremizmu.

Vse to je v očitem nasprotju z določili VII. načela deklaracije o načelih, veljavnih za odnose med državami udeleženkami Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Zlasti gre za kršitev „pravice posameznika, da izpoveduje in izpolnjuje sam ali v skupnosti z drugimi vero ali prepričanje in da ravna tako kot mu narekuje vesti“ in za kršitev pravice pripadnikov manjšin „do enakosti pred zakonom“.

Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem izražata globoko ogorčenje celotne slovenske narodne skupnosti v Avstriji, ker njene pravice vsedolej niso uresničene in ker še vedno prihaja do grobih kršitev in omejitev človekovih pravic in svobod njenih pripadnikov.

To poudarjamo tudi zato, ker vlada republike Avstrije nenehno trdi nasprotno. V tej zvezi navajamo publikacijo Urada avstrijskega zveznega kanclerja „Die rechtliche Stellung der Volksgruppen in Österreich“, 1977, ki poskuša mednarodno javnost prepričati, da so določila Avstrijske državne pogodbe z omenjenimi zakoni in uredbami že izpolnjena, ne da bi publikacija navajala, kako neposredno prizadela manjšina sama ocenjuje te zakone in uredbe. Te in druge podobne trditve odgovornih avstrijskih državnikov, češ da so že izvršene obveznosti državne pogodbe in s tem tudi sklepne listine Helsinške konference, ne ustrezajo dejanskemu stanju.

Prav zaradi tega smo želeli seznaniti predstavnike držav udeleženk Beograjskega sestanka o varnosti in sodelovanju v Evropi o položaju slovenske manjšine v Avstriji in jim sporočiti, da so bili na problematičen položaj in kršitve človekovih pravic slovenske manjšine v Avstriji opozorjeni naslednji organi Organizacije združenih narodov:

■ Odbor za odpravo rasne diskriminacije na zasedanjih v letih 1975, 1976 in 1977.

■ Komisija za človekove pravice na XXXII. zasedanju v letu 1976.

■ Podkomisija za preprečevanje diskriminacije in zaščito manjšin na zasedanjih v letih 1975 in 1977.

Današnji položaj slovenske manjšine

To so bile nekatere glavne značilnosti položaja naše narodnostne skupnosti, ko je bil v Helsinkih sprejet sklepni akt Konference o varnosti in sodelovanju. Nas, pripadnike slovenske manjšine v Avstriji, je ta akt navdal z upanjem. Pričakovali smo, da bodo procesi širitve mednarodnega sodelovanja prispevali k temu, da bo avstrijska vlada popravila krivice, ki jih trpimo, in da bo izpolnila to, kar je po mednarodnem pravu dolžna. To smo pričakovali zlasti zato, ker tudi sklepna listina KVSE izraža spoznanje, da so narodnostne manjšine lahko faktor krepitve mednarodnega sodelovanja, če so jim zagotovljene njihove pravice in spoštovani njihovi legitimni interesi.

Z zadovoljstvom smo sprejeli določila VII. načela Deklaracije o načelih, veljavnih za odnose med državami udeleženkami, ki obvezuje države udeležence, da spoštujejo človekove pravice za vse, ne glede na raso, spol, jezik ali vero in da pripadnikom narodnih manjšin zagotovijo dejansko uživanje človekovih pravic in temeljnih svobod.

Z upanjem nas je navdalo X. načelo Deklaracije o načelih, veljavnih za odnose med državami ude-

Tudi na Koroškem smo obhajali kulturni praznik slovenskega naroda

„Slovenski kulturni praznik povezuje vse slovenske ustvarjalce, po-ustvarjalce, vse kulturnike in ljubitelje slovenske kulture v skupni zavesti, v Prešernovi zavesti, ki v srcu dobro mislimo!“ Tako je poudaril predsednik Slovenske prosvetne zveze Valentin Polanšek v svojem kratkem uvodnem govoru, ko je pozdravil številno občinstvo, ki je dobesedno do zadnjega kotička napolnilo Aulo slovenico, katera je s trenutno razstavo umetniške fotografije mojstra Marjana Pfeifferja dajala okvir uspeli proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku.

Letošnjo proslavo ob slovenskem kulturnem prazniku je Slovenska prosvetna zveza posvelila stoletnici rojstva pesnika Otona Župančiča. Predsednik SPZ se je spomnil poeta, ki je v zadnji vojni vedel za svoj dolg in je vrgel pesem za današnjo

rabo v svet. Oton Župančič pa je ljubil tudi nas koroške Slovence — je dejal Valentin Polanšek — in prav ta ljubezen do koroškega Slovence in njegove krute usode mu je porodila pesem, ki polna upanja konča z verzom: „za nas še Zvesta Zala molil!“ Pesnik Župančič je vedel, „dokler pravica je ob tla leptana, resnica brez sramu zasramovana, dokler svoboda ljubiti je greh“ — dotlej ni mogoče ne življenja, ne kultura, ne človečanstvo. „To mi Slovenci v obdravski deželi dnevno skozi stoletja pregrenko čutimo,“ je naglasil govornik. „Kakor koroški Slovenci s Cicibanom že izza otroških let nosimo vsak svojega Župančiča v srcu, pa je Župančič vsemu slovenskemu narodu vsadil Koročan v srce. Ob slovenskem kulturnem prazniku naj nas zato dviga zavest: v srcu na-

šem živi — četudi trpi — srce Koročana!“

Slavnostni govornik je bil ožji rojak iz Župančičeve rodne Bele Krajine, lanskoletni Prešernov nagradjenec dr. Lojze Krakar, ki je na podlagi osebnih srečanj in spominov na Župančiča orisal njegovo pesniško poslanstvo (njegov govor objavljamo na 7. strani — op. ured.).

Vsebinsko bogat kulturni spored sta izvajala mešani oktet SPD „Danica“ iz Št. Vida v Podjuni pod vodstvom Hanzija Kežarja ter recitatorska skupina SPZ, v kateri so bili Marjan Srienec kot vodja ter Tonči Schlapfer, Maja Haderlap, Urši Brumnik in Jože Blajs. Medtem ko je oktet zapel vrsto pesmi na Prešernova in Župančičeva besedila, je recitatorska skupina izvajala recital z naslovom „Mladost-domovina-narod“, v katerem je Marjan Srienec povezal in režijsko uredil znane Župančičeve pesnitve, ki so ob vključenih slikovnih, svetlobnih in zvočnih efektiha zaživele v učinkoviti izpovedi velikega mojstra slovenske besede. Ne da bi ostali del sporeda kakorkoli omalovaževali, je bil recital brez dvoma posebno doživetje: bil je po vsebinski sestavi in po obliki izvedbe vsaj za naše razmere nekaj novega ter kljub nekaterim začelnim „hibicam“, ki so bile predvsem tehničnega značaja, lepa obogatitev in hkrati spodbuda, da je v tej smeri treba nadaljevati. Sicer pa so bili vsi sodelujoči zaslužno deležni navdušenega aplavza — zahvale za njihovo poštrevnost in vlo-ženi trud.

Proslave ob slovenskem kulturnem prazniku, ki jo je postavila Slovenska prosvetna zveza v okvir prireditve ob svoji sedesetletnici, se je udeležilo izredno veliko ljubiteljev slovenske kulture in umetnosti. Poleg „domačinov“ iz Celovca so prišli mnogi zastopniki krajevnih prosvetnih društev iz drugih krajev. Navzoči pa so bili tudi številni častni gostje, med njimi generalni konzul SFRJ v Celovcu Milan Šamec s člani generalnega konzulata, predstavniki ZSO in včlanjenih organizacij, ravnatelj slovenske gimnazije dr. Reginald Vospernik in drugi.

Niz prireditev ob slovenskem kulturnem prazniku

Tudi letos so se po vsem slovenskem kulturnem prostoru zvrstile številne proslave in prireditve v počastitev slovenskega kulturnega praznika ob obletnici smrti pesnika Franceta Prešerna, letos pa hkrati tudi ob stoletnici rojstva pesnika Otona Župančiča. V okviru posameznih prireditev so zaslužnim kulturnim delavcem podelili tudi tradicionalna priznanja. Med letošnjimi nagradenci sta tudi dva naša rojaka:

● JANKO MESSNER je v Ljubljani prejel nagrado Prešernovega sklada „za književno pričevanje na avstrijskem Koroškem, za intenzivno in kritično izpovedovanje najbolj temeljnih žlahtnih, obče humanističnih izročil“.

● HANZI KEŽAR pa je v Kranju prejel malo Prešernovo plaketo za njegovo delo na pevskem področju ter je v utemeljitvi med drugim rečeno, da „je njegov prispevek pri ohranjanju slovenske pesmi in sploh slovenskega jezika na avstrijskem Koroškem zelo pomemben, zato tudi uživa v slovenskem kulturnem prostoru velik ugled“.

Obema nagrajencema čestitamo!

V Slovenj Gradcu so se ob kulturnem prazniku spomnili pesnikov velikanov Prešerna in Župančiča, hkrati pa slavili tudi 20-letnico Umetnostnega paviljona, ki je po svojih likovnih razstavah, posvečenih zlasti Združenim narodom in človeškemu sožitju, danes znan široko po svetu. Odprli so razstavo 18 domačih koroških umetnikov, med katerimi sta tudi naša rojaka Zorka Weiss in Gustav Januš; zastopani pa so predvsem štirje veliki umetniki — častni občani Slovenj Gradca — Werner Berg, Krsto Hegedušič, Božidar Jakac in Petar Lubarda. Ko je otvarjal razstavo, se je akademik Božidar Jakac posebej spomnil tudi Slovencev na avstrijskem Koroškem ter spričo njihovega težkega položaja s posebno odmevnostjo ponovil Prešernovo željo, „da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak“.

ZVEZNA GIMNAZIJA ZA SLOVENCE V CELOVCU

Objava

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu sporoča:

- Po posebnem odloku Zveznega ministrstva za pouk in umetnost naj prijavijo starši svoje otroke, ki jih želijo dati v šolskem letu 1978-79 na gimnazijo, takoj po končanem prvem semestru tega šolskega leta, v času od 13. do 28. 2. 1978, ravnateljstvu Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. Ob prijavi za sprejem je treba predložiti ravnateljstvu spričevalo prvega semestra 4. razreda ljudske šole, rojstni list in dokaz avstrijskega državljanstva.
- Pravočasno prijavljeni učenci, ki bodo ob koncu šolskega leta 1977-78 po oceni ljudskošolske konference sposobni za vstop v prvo vrsto glavne šole (ERSTER KLASSENZUG), bodo sprejeti na gimnazijo brez sprejemnega izpita.
- Prijavljeni učenci, ki ne bi dosegli tako dobre ocene, bi morali delati sprejemni izpit. Za sprejemni izpit, pri katerem bo izpitna komisija gimnazije presodila sposobnost učenca, bo treba otroka prijaviti v prvi polovici junija 1978. Sprejemni izpiti bodo en teden pred koncem šolskega leta.
- Konec maja 1978 bo vodstvo ljudske šole javilo gimnaziji učni uspeh vseh učencev, ki so se prijavili za vstop v gimnazijo. Nato bo ravnateljstvo gimnazije pravočasno obvestilo starše o sprejemu učenca oz. o potrebi prijave k sprejemnemu izpitu.
- Zakasnele prijave bodo v izjemnih primerih še možne s posebnim dovoljenjem Deželnega šolskega sveta.
- Za vstop v višje razrede je potreben poseben razgovor z ravnateljem.

Prijave za sprejem v Gimnazijo lahko opravite osebno v šolski pisarni ali pa se obrnete pismeno na naslov: Zvezna gimnazija za Slovence, Ebentaler Straße 14, 9020 Klagenfurt/Celovec.

RAVNATELJ:
dr. Reginald Vospernik, I. r.

IZŠLA BO NOVA PLOŠČA:

Koroška rodna pesem

V založbi Zveze kulturnih organizacij Slovenije ter Produkcije gramofonskih plošč in kaset pri RTV Ljubljana bo v kratkem izšla plošča, posvečena koroški slovenski pesmi in preko nje našim pevskim zborom ter pevkam in pevcem, ki to pesem gojijo. Na plošči z naslovom „Koroška rodna pesem“ bodo posnetki 13 pesmi v izvedbi najrazličnejših zborov.

Na eni strani plošče bodo pesmi: Pesem od rojstva (Franc Leder Lisičjak - Luka Kramolc) v izvedbi mešanega zbora „Podjuna“ iz Pliberka pod vodstvom Ota Wulfteja; Jaz sem en friš'n jager (koroška ljudska - Luka Kramolc) v izvedbi moškega zbora „Edinost“ iz Pliberka pod vodstvom Folteja Hartmana; Oj te mlinar (koroška ljudska - Luka Kramolc) v izvedbi mešanega zbora „Zarja“ iz Zelezne Kaple pod vodstvom Joška Wrulicha; Burno jes havžjam (koroška ljudska - Pavel Kernjak) v izvedbi moškega zbora z Radiš pod vodstvom Šimeja Wrulicha; Pesem o vigradi (Fr. L. Lisičjak - Luka Kramolc) v izvedbi mešanega zbora „Danica“ iz Šentvida pod vodstvom Hanzija Kežarja; Ko jes puob'č na puaninco grem (ljudska iz Sel) v izvedbi moškega zbora „Planina“ iz Sel pod vodstvom Mire Oraže.

Na drugi strani plošče bodo pesmi: Jaz sem Kranjčičev Jurij (koroška ljudska - France Cigan) v izvedbi moškega zbora „Trla“ iz Zitare vasi pod vodstvom Jozeja Starca; Tiho skrita med gorami (N. Olip/F. Certov - Silvester Mihelič) v izvedbi mešanega zbora „Planina“ iz Sel pod vodstvom Francija Certova; Sem pod vokencem stau (Ciril Pregelj) v izvedbi moškega zbora „Edinost“ iz Štebna pri Globasnici pod vodstvom Janeza Peljaka; Nmau čez izaro (koroška ljudska - Hanzij Kežar) v izvedbi mešanega okteta „Danica“ iz Št. Vida v Podjuni; Po gorah je ivje (ljudska - Egi Gašperšič) v izvedbi moškega zbora „Zarja“ iz Zelezne Kaple pod vodstvom Joška Wrulicha; Oj ti norčava gvava (koroška ljudska - Pavel Kernjak) v izvedbi mešanega zbora „Bilka“ iz Bilčovsa pod vodstvom Folteja Kapusa; Mam dro fletno navajeno (Ciril Pregelj) v izvedbi moškega zbora „Vinko Poljanec“ iz Škocijana pod vodstvom Hanzija Kežarja.

Nova plošča bo gotovo vzbudila široko zanimanje pri naših ljudeh, zlasti med številnimi zbori ter pevkami in pevci, ki bodo zastopani kot izvajalci. Interesenti naj svoje tozadevne želje čim prej sporočijo Slovenski prosvetni zvezi v Celovcu, Gasometergasse 10.

DR. ANTON SVETINA

Prispevki k zgodovini Beljaka in okolice

13

2. Cerkev sv. Marije Magdalene. V zapisniku prejšnje vizitacije stoji zapisano, da je bil nad to cerkvijo proglašen interdikt, ker farani niso sezidali stranskega oltarja, ki bi ga morali najprej podreti, nakar bi ga moral dati na novo postaviti patron cerkve. Cerkvini ključar je Matija Fischer.

3. Cerkev sv. Jerneja v kraju Draganje (Ragain). Za cerkvenega ključarja je Tomaž Gasl ravnatelj.

4. Cerkev sv. Mateja v kraju Vernberk. Farani nimajo pismenega dovoljenja za pokopavanje mrličev, pokopavajo jih pa tu po starodavnem običaju; za časa mojega župnikovanja pa, koliko vem, ni bil še nihče pokopan. V tej cerkvi se vrši služba božja dvanajstkrat na leto, kakor je to bilo dogovorjeno med gospostvom Vernberk in škofijskim ordinariatom; v te svrhe prejema škoflavški vikar od gospostva 10 mernikov pšenice, ječmena in ovsu. Cerkvini ključar je Ožbolt Paumgartner.

5. Cerkev sv. Janeza Krstnika v kraju Domačale (Damtshach). Ta cerkev je popolnoma zapuščena, tako da ljudstvo hranjuje v njej vprežne vozove in drugo kmečko ropotijo, nekaj časa so imeli v njej celo živino; sedaj je zaprta. Zvonove je gospostvo odpeljalo v svoj grad v Vernberku, lastniki grada pa so dolžni dajati župniji v urbarju določeno koločino poljskih pridelkov.

Cerkvene oblasti so bile v času, ki ga opisujemo, pristojne, da razrešujejo in sodijo v sporih med zakonci, ker je bila službena dol-ž-

nost župnih uradov, da nadzorujejo družinsko življenje svojih faranov; to nam dokazuje naslednji v ljubljanskem kapiteljskem arhivu listinsko ohranjeni primer:

Leta 1681 se je Jurij Paumgartner, meščan in irhar v Beljaku, pritožil na škofijski ordinariat v Ljubljano zoper vikarja Vida Balscherja, češ da je vikar nepravilno postopal v njegovem zakonskem sporu. V pritožbi navaja, da je njegova žena Magdalena, hčerka Pavla Müllwasserja, meščana in mesarja v Beljaku, ušla iz njegove hiše kljub temu, da je rodila v zakonu tri otroke, od katerih sta dva umrla, eden pa še živi, in se noče vrniti v njegovo hišo. Namesto da bi vikar postopal kot pristojna sodna instanca, ga je naznanil mestnemu sodniku v Beljaku, češ da noče izročiti premičnin svoje žene, po katere je vikar osebno prišel na njegov dom. Vikar Balscher odgovarja na to pritožbo škofijskemu ordinariatu takole: Žena je ušla Paumgartnerju, ker je bil vsak dan pijan in jo je v pijanosti do krvi pretepal. Šla je na dom svojih staršev, zaradi poškodb se ni prikazala iz hiše in ni mogla opraviti velikonočne spovedi. Zaradi tega spora sta bila oba zakonca klicana pred cerkveni sodni konzistorij, v katerem so bili kot prisodniki trije patri kapucini in enkrat tudi beljaški mestni sodnik Adam Leutner. Po trikratni razpravi se je žena končno vrnila k možu, kakor je to nedavno ukazala škofijska sinoda, da se med zakonci ne sme dovoljevati zakonske ločitve. Pred kratkim pa je tožnik svojo

ženo ponovno tako strašno pretepel, suval in z njo grdo ravnal, da je bolj mrtva kot živa obležala vsa krvava in nezavestna dva ali tri dni. Odvetnik tožene stranke oziroma njenih staršev pa je v zvezi s tem sporom poročal tole: Ko je žena 13. septembra rodila dvojčke, ni mož takoj poslal po babico, da sta otroka zaradi tega umrla in jih je morala babica na pol mrtve krstiti. Mrliča ni dal pokopati v grobu, ki pripada njemu, temveč v ženinem grobu, s čemer je oškodoval vikarja Walscherja v njegovi cerkveni pristojnosti. Tudi s prvo ženo, s katero je živel 14 let, je tožnik ravnal enako, jo pretepal in pri spolnem združevanju posiljeval, da je od same žalosti mlada umrla. Starši od žene zahtevajo, da ostane hčerka in njen 14 mesecev stari otrok pri njih. Kako je škofijski ordinariat to pritožbo rešil, pa iz listinskega gradiva ni razvidno.

Dne 25. 4. 1686 pošlje vikar Vid Balscher arhidiakonu za Gorenjsko Oktaviju Buccellani baronu pl. Reichenegg obširno pismo, v katerem se najprej opravičuje, da se zaradi obolenja kolkov ne more udeležiti letošnje škofijske sinode. V pismu se pritožuje zoper oskrbnika gosposčine Landskron, da se neopravičeno vmešava v zadeve župnije sv. Miklavža podložnih kmetov.

Dne 27. avgusta 1690 je vikar Balscher poročal stolnemu kapitlju v Ljubljano o dohodkih in izdatkih cerkve sv. Miklavža, njenih podružnic ter ostalih vikariatov beljaškega cerkvenega okrožja. Za župno cerkev sv. Miklavžana navaja, da ima letnih dohodkov 110 goldinarjev, ki se pa porabijo pri nabavi sveč, olja, vina, posod, za izdatke ministrantom in za druge potrebščine. Na terjarvah dolgujejo farani še 200 gold. Podružnična cerkev Št.

Lenart ima 17 goldinarjev letnih dohodkov, podružnica sv. Magdalene 4 goldinarje in podružnica sv. Bartolomeja 1 goldinar 45 krajcarjev.

Za leto 1690 je ohranjena specifikacija vrednosti vseh župnij ljubljanske škofije, ki so bile podrejene stolnemu kapitlju. Za beljaško cerkveno okrožje izgleda ta specifikacija takole:

	letni dohodek	kapital
	ƒ	ƒ
Vikar pri sv. Miklavžu v Beljaku	220	4400
župna cerkev in podružnice	—	3150
Vikar v Št. Rupertu	150	3000
Cerkve	—	750
Vikar v Skočidolu	150	3000
vse cerkve in sv. bratovščina	—	3080
Vikar v Dvoru	162	3240
vse cerkve	—	800
Vikar v Lipi	85	1700
vse cerkve	—	500

Iz te specifikacije sledi, da je bil na dohodkih najboljše situiran vikar pri župni cerkvi sv. Miklavža v Beljaku, vikarji pri Št. Rupertu, v Skočidolu in v Dvoru so imeli približno enake dohodke, najslabše pa je bil dotiran vikar v Lipi nad Vrbo.

Dne 1. avgusta 1688 poroča vikar Vid Balscher generalnemu vikarju v Ljubljani Rosettiju, da je 8. julija okoli ene ure popoldne divjala v vsem beljaškem okolišu silna nevihta s točo v velikosti jajc, ki je napravila na stavbah, v gozdovih in na poljih neprecenljivo škodo.

(Dalje v prihodnji številki)

Spominska svečanost v Svečah

Kljub izredno slabim prometnim razmeram, ki jih je povzročil snežni metež koncem minulega tedna, se je v nedeljo na sveškem pokopališču zbralo okrog 150 ljudi, ki so prišli od blizu in daleč, da počastijo spomin padlega narodnega heroja Matije Verdnika-Tomaža in ostalih tovarišev, ki počivajo v skupnem grobu tega pokopališča. Na tem pokopališču je namreč našlo skupno počivališče 11 borcev za svobodo, med njimi domačini, Matija Verdnik-Tomaž, Aleš Einspieler, Valentin Schwarz in Florjan Križnar, nadalje brata Ivan in Aleksander Čero ter še pet nepoznatih partizanov.

Organizator te vsakoletne spominske svečanosti je Zveza koroških partizanov v sodelovanju z ZZB NOV Jesenice; s slednjo zaradi tega, ker je naš koroški rojak Matija Verdnik večino svojega življenja preživel na Jesenicah, kjer je bil vključen v napredno delavsko gibanje in si tako pridobil velik krog prijateljev in znancev. Na žalost se letos njegovi prijatelji in znanci z Jesenic niso mogli udeležiti slovesnosti, ker so njihova vozila obličala v globoko zasneženih karavanških strminah. Samo trem Jeseničanom se je posrečilo pretolči se skozi snežne mase in se s položitvijo venca oddolžiti spominu nekdanjega prijatelja in soborca narodnega heroja Matije Verdnika-Tomaža.

Sveške spominske svečanosti so se poleg številnih obiskovalcev od blizu in daleč udeležili tudi predstavniki jugoslovanskega konzulata v Celovcu z generalnim konzulom Milanom Šamcem na čelu ter zastopniki kulturnega in političnega življenja koroških Slovencev, med njimi, predsednik Zveze slovenskih organizacij dr. Franci Zwitter, pred-

sednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper in tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser.

Narodni heroj Matija Verdnik-Tomaž in njegovi tovariši, ki počivajo na sveškem pokopališču niso zastoj žrtvovali svojih življenj. Njihov boj in njihova vera v zmago nad nacizmom sta se zmagovito razširila preko Roža tudi v druge predele Koroške. Srčnost teh borcev je opogumila ljudi tako seveda tudi avstrijske demokrate, ki so v okviru OF odborov podpirali protifašistični boj na tem področju. Od teh padlih in preživelih tovarišev se moramo učiti, kako je treba graditi široko ljudsko fronto, ki je danes prav tako potrebna kot je bila v času vojne. Proti načrtnemu gojenju šovinizma v Avstriji je danes potrebna solidarnost nemškogovorečih s Slovenci in narobe, samo tako se bo mogoče učinkoviteje zoperstaviti neonacističnim tendencam, ki zajemajo vedno večje kroge v naši državi.

Predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper je svoj govor kar v začetku navezal na skrajno neugodne snežne razmere in dejal, da je sneg zagodel pesem, ki je simbolična s partizanskim bojem v zadnji vojni, ko je bila pot do svobode težka in naporena in ki je zahtevala tudi temu primerne rešitve. To pot borbe pa moramo koroški Slovenci tudi sedaj prav tako vztrajno nadaljevati, da si priborimo kar nam gre — izpolnitev določil 7. člena državne pogodbe.

Spominska svečanost je s svojo pesmijo pod vodstvom Joška Boštjančiča obogatil mešani zbor SPD „Bilka“ iz Bilčova in recitator Tonči Schlapper, ki je z globokim občutkom izpovedal Kajuhovo pesem

„Ko človek bo človeka prepoznal“.

Spomenik padlih borcev na sveškem pokopališču je bil poln vencov, ki so se v zeleno rdečih barvah živo odražali iz belega snega. Med njimi so bili venci, ki so jih poklonili Zveza koroških partizanov, Zveza slovenskih organizacij, jugoslovanski konzulat v Celovcu borčevska organizacija z Jesenic in Komunistična zveza Avstrije.

Ob nedeljski spominski svečanosti je Zveza koroških partizanov

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli vabi na

9. SMUČARSKO TEKMO

letos prvič v smuku, ki bo v nedeljo 19. februarja 1978 v Koprivni pri Mozganu.

Start ob 10. uri. Startne številke dobite ob 8.30 do 9. ure. Pozor: za prevoz z vozili bodo najbrž potrebne snežne verige.

prejela pismo Solidarnostnega komiteja za pravice manjšin, v katerem je rečeno: Das Klagenfurter Komitee für die Rechte der Minderheiten möchte dem Partisanenverband anlässlich der heurigen Gedenkfeier seine Verbundenheit mit den Zielen des Kampfes des Matija Verdnik-Tomaž, in der schwersten Zeit, die unsere Heimat je erlebt hat, ausdrücken. Bei den Aufgaben die uns heute bevorstehen, wird uns die Entschlossenheit des antifaschistischen Kämpfers Matija Verdnik-Tomaž ein leuchtendes Vorbild sein.

Ehre dem Gefallenen im Befreiungskampf! Vorwärts im Kampf um die Rechte der Minderheiten!

Po zaključni komemoraciji na pokopališču, se je večina udeležencev zbrala v Adamovi gostilni, da se zagreje in okrepa. To je bil tudi povod, da je zadonela vedno bolj med našim ljudstvom priljubljena borbena pesem.

Zveza koroških partizanov se tem potom vsem, ki so se udeležili spominske svečanosti zaslji pevskemu zboru in recitatorju, iskreno zahvaljuje za vso požrtvovalnost, da je bila kljub neugodnim vremenskim razmeram omogočena lepo uspela komemorativna svečanost.

GAST 78 v številkah

Letošnji 10. jubilejni sejem gastronomije in turizma „Gast 78“, ki bo 11. marca odprl svoja vrata in bo trajal do 19. marca; po trenutnem stanju beleži porast na vseh območjih. Tako bo na tem sejmu v Celovcu zastopanih 777 podjetij, 435 od teh je avstrijskih. Koroška dominira s 149 razstavljalci, sledijo Dunaj s 94, Štajerska z 42 in Solnograška z 39 zastopanimi podjetji. Iz inozemstva jih bo prišlo 342, to je 44 odstotkov vseh razstavljalcev. Najmočnejše je zastopana Zvezna republika Nemčija s 115, sledijo ji Italija z 69 in Švica s 23 podjetji.

Podoben porast beležijo tudi pri posebnih razstavah, pri 7. mednarodnem tekmovanju mladih kuharjev, pri GAST-bifeju in v paradi „sladkosnednežev“, kjer je zastopanih vedno več podjetij.

Tudi tokrat je bila razstavna površina povečana in znaša sedaj 35.000 m². S stalnim večanjem razstavne površine se je le-ta v teku desetih let povečala kar za 180 odstotkov. Tudi vedno večje število obiska je nadaljnje potrdilo rastočega trenda celovškega strokovnega sejma gastronomije in turizma. Tako se je v zadnjih desetih letih število obiskovalcev zvišalo od 28.022 na 69.334, v lanskem letu (GAST 77). Visoko kvaliteten strokovni program GAST 78 in številne posebne razstave, so vsekakor porok zato, da bo tudi GAST 78, deseti strokovni sejem gastronomije in turizma, dal primerne impulze turističnemu in gastronomskemu gospodarstvu naše dežele in pa tudi drugim sosednjim deželam.

25. FEBRUARJA V ŠT. JANŽU:

„5. AGROSKI 1978“ Srečanje smučarjev kmetijcev

Zveza slovenskih zadrug v Celovcu je prirediteljica letošnjega srečanja in tekmovanja smučarjev kmetijcev z naslovom „5. Agroski 1978“, ki bo v soboto 25. februarja v Št. Janžu v Rožu; Športno društvo Št. Janž v Rožu pa je prevzelo nalogo, da poskrbi za izvedbo tekmovanja na šentjanških Rutah.

„Agroski“ je že tradicionalna prireditev kmetijcev Slovenije. Lanskega tekmovanja v Kranjski gori se je z uspehom udeležila tudi skupina koroških slovenskih zadrugnikov, ki so potem prevzeli organizacijo letošnjega srečanja na Koroškem, kamor poleg domačinov vabijo tudi udeležence iz Slovenije ter Furlanije-Juljske krajine.

Potek prireditve v Št. Janžu bo naslednji: ob 8. uri zjutraj bo pri spodnji postaji vlečnice razdelitev štartnih števil; ob 9. uri bo štart teka moških do 45 let (proga bo dolga 4 km), potem pa štart teka moških nad 45 let ter žensk (2 km); ob 9.30 uri se bo začel slalom, ki bo izveden v štirih skupinah (moški do 33 let, moški od 33 do 45 let, moški nad 45 let in ženske). Po končanih tekmah bo ob 13.30 uri skupno kosilo pri predsedniku ZSZ Janku Ogrisu v Bilčovsu, kjer bo ob 15.30 uri tudi razglasitev rezultatov in podelitev pokalov ter medalj. Prireditev se bo zaključila z družabnim srečanjem.

Za „5. Agroski 1978“ je prijavljenih več sto udeležencev iz Koroške, Slovenije in Furlanije-Juljske krajine.

Tako bo prireditev tudi lepa priložnost za medsebojno spoznavanje zadrugnikov, za izmenjavo izkušenj na področju poklicnega dela, kakor tudi širšega seznanjanja z gospodarskim, socialnim in kulturnim razvojem sosednjih pokrajin. Predvsem pa bodo naši zadrugniki ob tej priložnosti rojake iz matične dežele ter iz Furlanije-Juljske krajine lahko seznanili s položajem naše slovenske skupnosti na Koroškem — saj so vendar živi prijateljski stiki izrednega pomena in krepijo našo zavest, da nismo osamljeni, marveč nas poleg skupnega jezika veže še mnogo drugih vezi in interesov v nerazdružljivo dobro sosedsvo.

Gigantska črpalka

Elektrarne, ki izrabljajo vodo zbiralnih oziroma akumulacijskih jezer, imenujemo akumulacijske elektrarne. Ena takšnih je skupina elektrarn, imenovana Malta. Le-ta ima poleg treh akumulacijskih jezer — Kolnbrein (glavno zbiralno jezero), Galgenbichl in Goßkar ter treh elektrocentral, tudi preko 50 km predorov oziroma cevi, skozi katere se pretaka voda iz akumulacijskih jezer preko central v Malto v Melski dolini.

Glavno akumulacijsko jezero se nahaja v notranjosti doline Malta, v višini 1900 m. Za nastanek tega jezera, ki vsebuje 200 milijonov kubičnih metrov vode, je bilo treba zgraditi 200 m visoko betonsko pregrado. Od tu teče voda preko elektrocentrala „Oberstufe“ po ceveh v 1100 m nižjo Melsko dolino, kjer se nahaja srce proizvodnje električnega toka, elektrocentrala „Hauptstufe“ Rottau v Kolbnitzu. V strojnici te velike elektrarne, ki meri v višino 60 m, so štiri generatorji oziroma turbine s skupno kapaciteto 730.000 kilovatov. S pričetkom novega leta so že vse štiri turbine v pogonu. Skupno s centralama „Oberstufe“ in „Unterstufe“ je na razpolago osem strojev, ki proizvajajo električno energijo (en takšen stroj v elektrarni „Oberstufe“ je še v montaži) s skupno kapaciteto 891.000 kilovatov, in ki bodo na leto proizvajali 890 milijonov kilovatnih ur.

19. januarja so v električni centrali Hauptstufe-Rottau dali v pogon prvo črpalko. Moč te črpalke znaša 145.000 kilovatov in dvigne v eni sekundi 11.000 litrov vode v višje ležeča akumulacijska jezera. To je prva črpalka te izredne velikosti v Evropi. Ta črpalna naprava ima okrog 40 m višine in tehta 1900 ton. O velikosti te naprave dobimo pravo sliko šele, če vemo, da je za pogon te-

ga monstuma potrebno toliko električne energije, kolikor je imata skupaj hidroelektrarni Borovlje in Kazaze. Tudi močna termoelektrarna Zeltweg ni v stanju da dobavi potrebni tok, da požene to gigantsko črpalko. Iz tega sledi, da je potrebni električni tok treba dobaviti tudi iz drugih zveznih dežel. Črpanje vode se vrši seveda samo z odvišno energijo in to v tistih urah, ko je poraba toka najmanjša — ponoči.

Radiše

V soboto 11. februarja so naši igralci spet uprizorili igro in sicer so si tokrat izbrali burko v treh dejanjih „Ubogi samci“. Igro so tudi tokrat uprizorili v gostilni Taver na Radišah, tam seveda zato, ker naša dvorana oziroma kulturni dom še ni dograjen.

Ker nam vreme ni bilo naklonjeno, saj je ves dan snežilo, smo bili v velikih skrbeh, kako bo kaj z obiskom. Toda zvečer smo bili prijetno presenečeni — kljub zasneženim cestam smo napolnili dvorano, zakaj tudi ne, ka po vedno radi pridemo zlasti, če nastopajo naši domači igralci.

Številne navzoče v dvorani je pozdravil predsednik SPD „Radiše“ Šimej Wrulich in vsem želel obilo prijetne zabave. Šimej Wrulich, ki je hkrati tudi režiser in po'eg tega še starejšega letnika, saj ima 70 let, je dobro naštudiral to igro in tudi pokazal veliko potrpljenja z mladimi, ki niso vedno istih misli.

Igra je bila dobro podana. Efekt igre pa bi bil še boljši, če bi igralci govorili nekoliko glasneje, da bi tudi tisti, ki ne sedijo v prvih vrstah, razumeli vsako besedo. Ne bomo hvallili vsakega igralca posebej, kajti vse vloge so se jim dobro podale. Vsebina igre je pač takšna, da smo se nasmejali do solz, ko smo videli naše uboge „samce“, kakšne težave imajo pri ženitvi. Pa čeprav je pustna prireditev bila v postu, smo se nasmejali podobno kot v pustnem času.

Vam dragi igralci pa kličemo — kmalu nas spet povabite in radi bomo prišli. Ob tej priložnosti se gostilničarju Pepiju iskreno zahvaljujemo, da nam je dal na razpolago lokal in nam s tem omogočil uprizoritev igre.

SPD „Bisernica“ v Celovcu prireja v čast Kuharjevi obletnici

PREŽIHOV VEČER

Inž. Mitja Šipek z Raven bo uprizoril monodramo o Svetnečem Gašperju (po motivih Prežihove povesti), uvod pa bo napravil dr. Mirko Messner, avtor disertacije o Prežihu.

Prireditev bo v petek 24. februarja ob 19. uri v prostorih Kluba Prežihov Voranc, Benediktinerplatz 5/I, Celovec.

9. Koroški kulturni dnevi

OD 16. DO 18. FEBRUARJA 1978
V PROSTORIH MOHORJEVE HIŠE

S P O R E D

PETEK 17. FEBRUAR

- 9.00 Teodor Domej-Matjaž Klemenčič-Avguštin Malle-Štefan Pinter: Zgodovina šolstva na južnem Koroškem
- 11.00 Avguštin Malle: Vloge slovenskih osrednjih organizacij o manjšinskem šolstvu
- 14.30 Šolski krožek Kluba slovenskih študentov na Dunaju: Ocena avstrijskega šolstva iz družbenopolitičnih vidikov s posebnim ozirom na dvojezično šolstvo
- 15.30 Šolski krožek Kluba slovenskih študentov na Dunaju: Zvezna gimnazija za Slovence in njen narodnopolitični pomen
- 20.00 Gledališče „glej“: Lepa Vida

SOBOTA 18. FEBRUAR

- 9.00 Delovna skupina: Nekateri rezultati ankete o dijakih Zvezne gimnazije za Slovence
- 11.00 Vladimir Wakounig: Zvezna gimnazija za Slovence in poklicne želje njenih dijakov. Funkcija šole in funkcija poklica v današnji družbi.
- 14.00 Forumna diskusija na temo: „Problemi dvojezičnega šolstva“

Na podiju sodelujejo:

dvorni svetnik prof. dr. Herbert Koschat — deželni šolski svet za Koroško
okrajni šolski nadzornik Rudolf Vouk — vodja manjšinskega šolskega oddelka na koroškem deželnem šolskem svetu
dr. Alojzij Novak — zavod za šolstvo SRS
Pavle Štrajn — tajnik SloRI v Trstu

vodja diskusije:

strokovni nadzornik dvorni svetnik dr. Valentin Inzko

Novosti iz Železne Kaple

Na dveh sejah v minulem mesecu (razširjeni seji in seji odbora) so društveniki in odborniki SPD „Zarja“ v Železni Kapli razpravljali o delu društva v letu 1978. Razprava je pokazala, da je „Zarja“ v preteklem letu bila zelo aktivna, saj so moški zbor, mešani zbor, obe folklorni skupini, tamburaši in športna sekcija imeli skupno 55 nastopov, sodelovanj, gostovanj in lastnih prireditev. Poleg tega so naši pevci kar 30 krat sodelovali pri cerkvenem petju in petju na pogrebih.

Društvo „Zarja“ je preteklo leto mogočno proslavilo 70-letnico svojega obstoja in ob tej priložnosti bilo deležno številnih čestitk. Iz obeh govorov na slavnostnem koncertu je javnost bila seznanjena z zgodovino društva in njegovo tradicijo. Vsled te aktivnosti in prisotnosti slovenskega društva v vsakdanjem življenju občine (poleg „Zarje“ je prisotnih še mnogo drugih slovenskih ustanov), je naravnost ironija, da se dvojezičnost občine sme odražati samo v okoliških grapah, ne pa tudi v trgu samem, ki je kulturni in gospodarski center vseh občanov. Zaradi tega je „Zarja“ kot sopolisnik vloge na občini, mnenja, da ta vloga kljub dogledni pozitivni rešitvi ene točke, še ni in ne more biti rešena. Prav

zato hoče društvo svojo začrtano pot tudi v tekočem letu dosledno nadaljevati. Na obeh sejah je o preteklem društvenem delu tekla odkrita debata in odbor je sklenil, da mora društvo zastaviti vse razpoložljive sile kot je to bilo v minulih letih, pa čeprav bi razni vplivi in tudi očitna nasprotovanja temu delu skušali nasprotovati ali ga celo ovirati.

V ta namen je bil sklenjen celoletni delovni načrt z naslednjimi prireditvami:

Sankarske tekme (o tej prireditvi smo že poročali v zadnji številki) — smučarske tekme — trije filmski večeri — gostovanje učiteljskega pevskega zbora — obletnica tamburaškega zbora — dva izleta — občni zbor — poletna noč (8. ju-

lija) — srečanje folklornih skupin (30. julija) — večer za tuje goste (avgusta) — koncert na državni praznik (25. oktobra) — približno tri gostovanja koroških in slovenskih igralških skupin.

Razumljivo je, da bodo sekcije sodelovale tudi na 70-letnici naše osrednje prosvetne organizacije Slovenske prosvetne zveze, za katero se že pridno pripravljajo. Po možnosti pa se bodo odzvale tudi vabilom občine, vabilom sosednjih društev in vabilom iz Slovenije. Že danes in jutri nastopata moški in mešani zbor SPD „Zarja“ na reviji zborov „Od Pliberka do Traberka“. Sekcije si želijo strokovnih seminarjev, za katere prosimo SPZ, da jih posreduje.

Veseli pust je mimo. Kapelčani so se mu pošteno nazmejali in tudi z njim zaplesali. Sploh se v letošnjem letu plesne in zabavne prireditve kar vrstijo. Po uspelem silvestrovanju, ki sta ga skupno organizirala hotel Obir in SPD Zarja, je

SLOVENSKO PROSVETNO
DRUŠTVO „EDINOST“
IZ PLIBERKA

ZVEZA KULTURNO PROSVETNIH
ORGANIZACIJ OBČINE
RAYNE NA KOROŠKEM

V A B I T A N A

XI. PEVSKO SREČANJE OD PLIBERKA DO TRABERKA

Koroška poje

ki bo v petek, dne 17. februarja 1978 ob 20. uri v dvorani Schwarzl v Pliberku in v soboto, dne 18. februarja 1978 ob 20. uri v športni dvorani osnovne šole na Ravnah na Koroškem.

V programu sodelujejo sledeči pevski zbori:

Moški pevski zbor „Edinost“ iz Pliberka
Mešani pevski zbor „Zarja“ iz Železne Kaple
Moški zbor iz Radelj

Moški zbor „Mežiški knapi“ iz Mežice
Moški zbor iz Mislinje
Moški zbor iz Libelič
Moški zbor iz Črnc
Mešani zbor iz Dravograda
Ženski zbor iz Črne in
Mešani zbor gimnazije iz Raven na Koroškem.

Vstopnice za soboto, dne 17. februarja 1978 so v predprodaji pri Jožku Hudlu, Vidra vas 36, 9150 Pliberk

Zli sadovi nestrpnosti

Kakor smo kratko poročali že v zadnji številki našega lista, je letošnji pust izvenel tudi v nekaj značilnih primerov narodnostne nestrpnosti.

Na levi sliki vidimo pročelje Hartmanovega doma v Škocijanu s „podpisom“, ki so ga v noči od pustnega torika na pepelnico zapustili „neznani storilci“, ki so očitno mislili, da je pustna svoboda norcev najbolj primeren trenutek, ko z napadom na domovanje zavedne slovenske družine lahko neokazovano izpričajo svojo narodnostno nestrpnost.

Drugi dve sliki kažeta krajevni napis v radiški vasi Tuco (le ob robu naj bo omenjeno, da so jo koroški „imenoslovci“ samopasno prekrstili v „Tulce“): Dvojezični krajevni napis, ki je postal „irtov“ ponovno „tafelsturna“ v dnoh pustnega nošenja, je zamenjal z navadno žico pritrjen prometni znak in

vas Tuco se je znova spremenila v anonimno naselje „50“, kakor se je to po zloglasnem divjanju nemškonacionalističnih vandalov leta 1972 zgodilo skoraj v vseh vaseh južne Koroške. Od takrat je omenjeni prometni znak na dvojezičnem ozemlju znan kot simbol zmagoslavja fašistične nastrojenosti nemškega nacionalizma — obenem pa tudi simbol kapitulativnosti uradnih dejavnikov in oblasti pred temi silami.

Ob najnovejših primerih protislovenskih izgrediv pa izrečno ugotavljamo, da ne gre samo za nizkotna dejanja posameznikov, marveč v prvi vrsti za zlo sadove „koroškega ozračja“, pri čemer odgovornost pade predvsem na tiste, ki organizirano števajo na narodnostno nestrpnost, ter na pristojne oblasti, ki to dopuščajo in s svojim zadržanjem celo spodbujajo — kljub jasnim določilom zakonov in državne pogodbe.

bil že naslednji dan na vrsti v hotelu Obir novoletni ples. Z novim letom pa je Obir odprl tudi DISCO BAR. Bar je zelo okusno in moderno opremljen, prav posebno točilna miza in edinstveni strop. Bar je velika pridobitev za hotel Obir in za Železno Kaplo, saj privlači mnogo gostov zlasti iz vrst mladine.

Da tuzem v našem kraju utira tudi nove poti, je prikazalo 10-dnevno letovanje mladine iz Kanižev v Vojvodini. Gostje so se s posebno vneto skušali v snegu, kakaterega imamo v Železni Kapli precej več kot vsa zadnja leta. Po tem ko je čebelarsko društvo v Železni Kapli izvedlo svoj tradicionalni in vsakoletni ples pri Kolarju že januarja, pa je lesno podjetje Thurn svoje sodelavce tudi letos povabilo na prav tako tradicionalno praznovanje (Klementifeier) v hotel Obir. Gostje — večinoma delavci v lesni stroki — so bili v vsem zelo zadovoljni, le ansambel na žalost ni mogel najti z njimi pravega kontakta.

Tudi na pustno soboto je bila velika dvorana spet polna veselih plesalcev in tudi več ali manj originalnih mask. Najboljše maske oz. kostume je vodstvo hotela nagradilo z 10- oz. 3-dnevnim letovanjem na morju. Za prijetno zabavo je skrbel ansambel „Bor“ iz Istre.

Isti večer so bile pustne prireditve tudi pri Kovaču na Obirskem (prireditelj SPD Obir), pri Kupcu v Remšeniku, pri Weizerju in ples gasilcev pri Kolerju v Železni Kapli.

Pravi čudež, da nikjer ni primanjkovalo ljudi.

Veselo pustno razpoloženje se je nadaljevalo v nedeljo s pustnim sprevodom in na pustni tork, ki je bil v glavnem domena otročadi. Kogar pa so še vedno srbele pete, tisti je izkoristil še zadnjo priložnost in se udeležil pustnega plesa pri Podobniku. In tudi teh ni bilo malo.

S tem pa aktivnosti in prireditve v Železni Kapli še niso končane. Januarja je mladina iz Železne Kaple priredila v farni dvorani dve igri. Z igro „Hči mestnega sodnika“ je gostovala mladina iz Pliberka, farna mladina iz Št. Jakoba v R. pa z igro „Gašpar gre na božjo pot“. Pa tudi mladina iz Železne Kaple (režija Poldej Cunder) je imela letos že vrsto nastopov z igro „Molčeha usta“ in sicer na odrih v Dobrli vasi, v Selah, v Celovcu in v Bilčovsu.

Zveza slovenskih izobražencev organizira 12-dnevno

POTOVANJE PO POLJSKI

v času od 20. avgusta do 1. septembra 1978

Stroški potovanja bodo znažali okrog 4.500 šilingov.

Interesenti naj se čimprej javijo na naslov: prof. Štefan Pinter, 9162 St. Johann/Št. Janž 57

JANEZ ŠVAJNCER

7

Pridi k potoku

Ravnatelj pravi, da so na začasnem delu. Pa se ne vrnejo tako kmalu, prihajajo za praznike in potem se spet odpeljejo. Vsaj to dobro lastnost ima njihovo odhajanje, da prinesejo marke. Poslušaj, kako matere in očete hvalijo svoje sinove in hčere. Njim pripisujejo poglobitveno zaslugo, da si lahko izboljšajo razmere.

Tu in tam zidajo novo poslopje, stanovanja se polnijo z radijskimi sprejemniki, televizorji in gospodinjstvi napravami.

Naš Ferenc je pripeljal hladilnik, se je pohvalila njegova mati Bara. Avta ni omenila, ker ga takrat še ni imel, pripotoval je z železnico do mesta, kjer je prestopil na avtobus. Ponuja se mi priložnost, da vidim našega zdomca, je pomislil Gregor Šipek, si oblekel suknjič in se odpravil ven.

Pred točilnico je postal, ko da se obotavlja in se ne more odločiti, ali bi stopil noter ali odšel mimo. Bila je le pretveza, še kako ga je pritegnil avto. Na vsak način je hotel spoznati njegovega lastnika.

Nekaj takega si bo kupil. Modra barva mu sicer ni posebno všeč, ljubša mu je rdeča, ker bode v oči. Navdušuje se tudi za rumeno in svetlo zeleno. Boljše je kričeče, voznik in pešec ga takoj opazita od daleč, modra barva je za ženske, siva za stare dedce.

„Dober večer mladi učitelj!“

Gregor Šipek se je ozrl. Na pragu točilnice je stala natakarica Manka. Mahala mu je z roko, kar se mu je zdelo imenitno. Poznata se površno, ona pa že kaže svojo prijaznost.

„Sem že tukaj,“ je odgovoril in se ji zravnano bližal. Ko je prišel do nje, je zategnil: „Manka, izzivaš, kaj? Mar si napadalno razpoložena?“

„Vesela sem vsakega gosta. Od tega živim.“

„Všeč mi je tvoja iskrenost. Vsekakor.“ Gregor Šipek se je počehljaj po vratu. „Reci mi, kaj si misliš o meni? Bi me ti vzela za moža? Ali bi me odklonila in poslala k drugemu dekletu?“

Natakarica Manka je odposlala nasmeh iz koticov ustnic. „Čudno me sprašuješ. S te strani te še ne poznam. Si doživel kakšno razočaranje? Te je kolegica nagnala, ko si ji izpovedal ljubezen?“

„Tukaj in na tem prostoru ni primerno zbijati šale. Veš, da sem resnicoljuben. Učim se in marsikaj mi je neznano. Tako rekoč se šele uvajam. Med vami je zame toliko novosti, da se skoroda ne znajdem.“

„Vstopi, boš notri povedal.“

„Kar počakaj. Gostje bodo že potrpeali. Sploh je problem, s katerim se gnjavim. Moral si bom poiskati dekle.“

„Si kaj popil, da take treskaš?“

„Nič, nič, sem popolnoma trezen. Naj ti govorim o vremenu? Vsakdo začne s tem. Zdaj resda ni mogoče preceniti po nebu, ali bo jutri deževalo, ker ni nobenih oblakov. Sem pristaš sprememb. Zmeraj hočem biti sredi gibanja. Misli se morajo kresati. Vi tukaj rečete brusiti. Kosec koso brusiti. Razumeš? Bistveno je nekaj drugega. Kako si, recimo, ti predstavljáš, da bi bilo mogoče najbolje urediti stvari na svetu?“

„Manka! Manka! Gostje te čakajo!“ se je oglašilo iz notranjosti. Klicala je upravnica točilnice Rezika Flakus.

„Ze grem, že grem,“ je sladobno odvrnila Manka in namignila Gregorju Šipku, da ji je sledil.

Ferenc Palir je prispel do tiste stopnje razpoloženja, ko človek ne tehta več besed. Pravkar je vzkliknil: „Naj živijo veseli ljudje!“

V levici je imel poln kozarec vina, z desnico je drug kozarec ponujal Tildo Čok. Vtem je opazil mladega učitelja.

Zamižal je, spet pogledal in pustil desno oko zaprto, z levim pa je pomežiknil in zategnil: „Meni je vseeno, kdo pije z mano. Če ga ne poznam, ga bom spoznal.“ Ponudil je Šipku kozarec, ki ga je bil namenil Tildi. „Spijva vsak enega, da bova bolj pogumna. No, bo kaj? Ali te bom prosil? Nimam rad omahljivcev.“

Gregor Šipek je v hipu ocenil položaj in ne da bi okleval, je vzjel ponujeni kozarec. „Bova trčila na zdravje?“ je vprašal mirno.

„Jasno. Če hočeš, lahko skleneva tudi prijateljstvo. Čigav pa si? Kadar koli te gledam, se mi ne poblisne, kam bi te dal. Oblečen si malo bolj gizdavo, a to me ne moti. Pogledaj, zavihnil je hlačnico, „tudi jaz hodim v štric z modo.“

„Ferenc, kako se obnašaš, ali ti ni nerodno?“ je očitaloč pripomnila Tilda.

„Moja zaročenka,“ je rekel Ferenc Palir in zvrnil kozarec. „No, ne obiraj se! Zgleduje se po meni! Vidiš, vidiš, si me pa le ubogal. Zunaj sem se naučil komandirati.“

„To je naš novi učitelj Gregor Šipek,“ je važno pojasnila natakarica Manka.

„Ni važno,“ je rekel Ferenc Palir in trdo postavil prazen kozarec na mizo. „A učitelj si? Reva, koliko pa zaslužiš? Z menoj se ne moreš primerjati.“ Bahavo je odprl listnico in pokazal sveženj bankovcev. „Same marke. Potipaj, če mi ne verjameš.“

Gregor Šipek je razumevajoče skimaval in potlačil dogorelo cigareto v pepelnik.

„Kaj kadiš?“

„Filter 57.“

Ferenc Palir se je namrdnil. „Slabo.“ Iz žepa je potegnil zavojček nemških cigaret. „Na in poskusi. Dam ti jih, kar vzemi in se ne obiraj, drugače dobiš celo škatlo v gobec.“

Tilda Čok je vzdihnila. „Nemogoč si, kadar pogledaš v kozarec. Rada bi te vsaj enkrat videla treznega.“

„Jo slišite?“ se je zakrohotal Ferenc Palir. „Sama ni zllila v sebe nič manj ko jaz.“ Obrnil se je k dekletu. „Si molila medtem, ko sem jaz pil? Z menoj vred si praznila kozarce. Ti si nemogoča, ali ni res, gospod učitelj? Pardon, tu ste sami tovariši, pri nas pa gospodje.“

Gregor Šipek je čutil, da je napočil primeren trenutek. Skušal bo ustaviti Ferencovo zaletavost. „Tvoja gorečnost mi je všeč. Ne razmišljaš preveč, kar butneš iz sebe, kar ti pride na jezik.“

„Kaj si rekel?“ Ferencu so zažarela lica. „Ponovi še en-

V neposredni zvezi z lepoto in vendar vir zdravlja pomenijo za vsako ženo njeni zobje. Zdravi zobje so pravzaprav neprecenljiv vir narave, ki ga pa kljub temu moramo znati čuvati. Še tako lep obraz kazé nečisti in piškavci zobje. Te napake ne moremo drugače prekriti, kot da si zobe popravimo pri zobozdravniku. Mnoga dekleta menijo, da skrrije morebitne napake zob rdečilo ustnic, ki naj olepša njihov obraz. Vendar si ne morem misliti manj privlačne ženske kot take — z rdečimi ustnicami

Zobe si očistimo pred spanjem

in gnilimi zobmi. Slabo kožo morda lahko prekrivamo s posipalom, slabe zobe pa je brezpo- gojno treba popraviti.

Začetek in konec vsakdanje nege vaših zob je temeljito čiščenje zob. Očistiti bi si jih morali po vsaki jedi — tako trde zdravnik. Vendar to seveda vedno ne gre, nimamo niti toliko časa, niti priložnosti. Gotovo pa ima vsako toliko časa, da si zobe očisti pred spanjem. Kdor si pred spanjem nikoli ne čisti zob, torej spi vedno z ostanki hrane med zobmi, temu se ni treba čuditi, da se mu zobje hitro kvarijo. Ti drobci hrane v nekaj urah razpadejo in uničijo še najmočnejše zobe. Nekateri si radi umivajo zobe zjutraj, vendar je bolje, da si jih očistijo po zajtrku, za jutranjo osvežitev pa zadostuje splakovanje. Pri čiščenju zob je nujno potrebno imeti pravilno ščetko in zobno kremo. Najboljše so krtačke iz naravnih ščetin z majhnim, ne predolgim nastavkom, kjer so pritrjene ščetine, tako da z njimi lahko posežemo med najožje presledke med zobmi. Premehke ščetine niso priporočljive, saj se lahko upognejo in tako ranijo dlesni. Pri naravnih ščetinah je treba posebno paziti, da ščetke po vsakem umivanju zob temeljito speremo z milom. važna je prav tako smer, v kateri krtačimo. Pravilno zobe čistimo tako, da krtačimo od dlesni proti zobem v navpični smeri, tako da umazano dobesedno pometemo iz zob. Močna pasta za zobe, ki vsebuje jod in morsko sol, najboljše očisti zobe in odstrani ostanke hrane. Dober učinek pri čiščenju zob dosežete, če si ob koncu sperete zobe s kozarcem malo soljene vode (vzemite noževo konic morske soli na kozarec vode). Današnji najnovejši pripomočki za umivanje zob pa so električne zobne ščetke, s katerimi postane nega zob prava zabava.

Tudi dlesni je treba negovati. Da ostanejo lepo rožnate in se vam ne vnamejo, jih večkrat namažite z nekaj kapljicami limone ter s konci prstov nalahko krožite.

Zobe je treba redno pregledovati. Kdor živi daleč od zobozdravnika, ta si naj tudi sam redno pregleduje zobe. To najlaže stori z majhnim ogledalom z ročajem, ki ga držite za zobmi: slika tega zrcala vidite v večjem zrcalu. Brž ko opazite luknjico v zobeh, obiščite čimprej zobozdravnika. Tako bo plomba manjša in zanjo boste odšteli manj denarja, zob pa bo ostal še toliko trajnejši.

Sonce škodi očem

Zgodi se, da tudi največji ljubitelji smučanja zanemarijo enega najvažnejših delov svoje smučarske opreme: smučarska očala. Pri tem pozabijo, da je treba oči zaščititi ne le v sončni belini, ampak tudi v oblačnih dneh.

Kajti dobra smučarska očala ne ščitijo le pred ultra vijoličnimi žarki, ampak pomagajo smučarju, da vidi pred seboj teren brez optičnih iznakaženosti. Pa še eno dobro lastnost imajo, tako preprosto, da nanjo ponavadi sploh pozabimo: pri padcu preprečujejo poškodbe oči.

Vsaka smučarska očala, ki vam jih ponuja v specializiranih trgovinah na tej in oni strani meje seveda niso dobra in mnoga ne ustrezajo niti osnovnim zahtevam, pač pa vam izpraznijo žep. Kako torej preveriti kakovost smučarskih očal?

V prvi vrsti morajo biti iz nezlomljive snovi.

Podržite očala proti svetlobi — v njih ne sme videti nobenih mavričastih marog.

Nataknite očala in se zazrite v nepremičen predmet. Zdaj začnite sami premikati glavo sem ter tja — če so očala dobra, predmet pred vašimi očmi ne sme migljati.

Očala morajo sedeti na stranskih ploskvah nosu, ne da vas žulijo na nosnem grebenu.

Običajna penasta snov, ki ščiti pred žuljenjem, lahko vzdraži občutljivo kožo. Za take smučarje priporočajo očala, podložena s polsijo (filcem) ali usnjem.

Na smučarskem trgu že dobimo očala, ki se več ne orosijo. Imajo namreč dvojna stekla, vmesna toplotna plast pa varuje pred orositvijo.

Vendar tudi najbolj izpopolnjena očala niso neobčutljiva za praske, zato jih pri čiščenju nikdar ne drgnite, ampak jih očistite le z rahlim pritiskanjem mehke tkanine na stekla.

Poskrbljeno je že tudi za liste smučarje, ki stalno nosijo očala: sicer za drag denar, pa vendar je moč kupiti posebna smučarska očala, v katerih okvir optik vložijo varnostna korekturna stekla.

Ob jasnih dnevih je nujno, da nosite sončna očala namesto smučarskih. Pogosto nošenje sončnih očal nikakor ne vodi do organskih poškodb, menijo očesni zdravniki. Tudi pri oblačnem vremenu so ultravijolični žarki tako močni, da so brez sončnih očal vaše oči v nevarnosti. Zatorej: pazite, da so stekla velika, s čimer preprečite prodiranje žarkov s strani. Stekla iz umetne snovi so boljše od pravega stekla, saj je optična kakovost umetnih stekel ista, nevarnost lomljenja pa mnogo manjša. Ne nosite kovinskih

okvirjev. Do 3.000 metrov višine zadošča steklo s svetlobno absorbcijo 60 do 70 odstotkov, od 3.000 metrov navzgor pa je treba nositi očala s svetlobno absorbcijo 90 odstotkov.

Ne pozabite, da ima izpostavljanje oči močnim žarkom za posledico zelo boleče vnetje roženice, ki vas pripelje v zdravniško ordinacijo.

Vizum za znoj

Od treh vrst bezga ljudje najbolj poznajo črni bezeg (*Sambucus nigra*) in ga tudi največkrat uporabljajo v zdravilne namene. Med bezge spadata še habat in divji bezeg.

Pri bezgu je zdravilno pravzaprav vse: spomladi — aprila in maja — nabiramo mladike in še nerazvite liste; ob cvetenju trgamo cvetje; notranjo plast korenin nabiramo od februarja pa tja do prvega snega; lubje stebela in veje strgamo (samo srednjo plast) februarja, marca, oktobra ter novembra; zrele črne jagode pa potrgamo septembra.

Mladi bezgovi listi in poganjki spodbujajo izločanje iz znojnic, pospešujejo izločanje seča in strupenih snovi, ki se v organizmu nakopičijo. Na splošno velja, da čaj iz listov učinkuje nekaj slabše kot samo cvetje.

Pitje čaja iz bezgovih cvetov priporočamo pri bronhitisu, gripi, začetku pljučnice, pri hudem nahodu, oslovskem kašlju pa celo pri tistih revmatičnih boleznih, kjer pomaga močno potenje.

Ostrgana zelena plast lubja in korenine vsebujejo posebno smolo, ki ima predvsem odvajalni učinek: tako odvajajo, obenem pa pospešuje izločanje seča. Če želimo doseči pravilni učinek, nikakor ne smemo pretiravati s pitjem tega čaja. Dnevno zadostujeta dve majhni skodelici (za vsako damo eno čajno žličko lubja ali korenin), ki jih popijemo v presledkih in po požirkih. Pijejo ga naj tisti, ki imajo težave z ledvicami, mehurjem, pa še pri vodenici, mišičnem in sklepnem revmatizmu ter pri zaprtju.

Zrele bezgove jagode imajo celo več vitamina B1 kot denimo špinača, kvas ali kislilo zelje. Razen tega pa vsebujejo še druge vitamine (A, B, B2, C in J) ter zdravilne snovi: jabolčno kislino, baldrijanovo kislino, eterična olja, sladkor itd. Zaradi velikih količin vitamina B1 ga priporočamo pri vnetju živcev, vodenici ali motnjah v krvnem obtoku.

Bezgovce jagode uživamo navadno prekuhane: v obliki čezane ali gosto tekočega soka. Čezana je zelo okusna jed, obenem pa še odvajajo; dajemo jo lahko tudi majhnim otrokom, ker je zanesljivo in ne premočno odvajalo. Pri nevalgijah ali išiasu pa zelo pomaga kura z bezgovim sokom: dvakrat dnevno je treba popiti po 30 gramov soka.

Drobni nasveti

- Aluminijasta posoda sčasoma potemni. Spet bo lepa, če prekuhate v njej jabolčne lupine.
- Pogreta pečenka postane spet okusna, če jo zavijete v aluminijasto folijo in počasi ogrevate v pečici.
- Da se vam jajce, s katerim bi radi zgostili juho, ne sesiri, ga prej zmešajte z malo vode.
- Hren ne potemni, če ga pokapate z limonovim sokom.
- Če hočete, da obdrži cvetača belo barvo, prilijte vodi, v kateri jo kuhate, malo kisa.
- Narastek vam ne bo upadel, če posodo, v kateri ga kuhate, prej pogrejete.

Solate iz redkve in redkvic

Črna redkev ima zelo veliko rudninskih soli in pred vsjo zelenjavo prednjači z visoko količino kalija. Zato jo cenijo kot prirodno sredstvo za odvajanje vode, zdravilno učinkuje tudi pri obolenju žolčnika in jeter. Redkvice imajo manj kalija, zato pa veliko vitamina C.

ČRNA REDKEV V SOLATI

Črno redkev poljubno debelo naribamo, takoj solimo, pooljimo in kisamo. Zelo je okusna pomešana med fižol v zrnju, ki je ob njeni navzočnosti tudi lažje prebavljiv. Za spremembo jo pomešamo tudi med krom-

pirjevo solato, ki ji dodamo še kako v trdo kuhano jajce. Posebnega okusa je pomešana med zeljno solato in začinjena z gorčico.

MESEČNA REDKVICA V SOLATI

Neolupljeno redkvico zrežemo na tanke ploščice, solimo, pooljimo in pokisamo. Uporabimo jo še kot dodatek h drugim solatam. Pomešamo jo med razno zeleno listnato solato, med kumare, kuhano peso. Zelo osveže tudi solate, ki jim dodajamo meso, ribe, sir, riž ali testenine. Z njimi tudi samo olepšamo posamezne druge solate ali narrezke.

krat, nisem te dobro slišal."

„Naj še prinesem?“ se je oglasila natararica Manka sem od točilne mize. Oči so ji šle enakomerno po prostoru in tipale po razvnetih obrazih. Obšla jo je slutnja, da bo nastal prepir. Le kako se bo končalo? Ali bo Gregor Šipek kos Ferencu? Dokler je bil fant doma, ga ni bilo mogoče pomiriti z lepo besedo. Vitkal se je povsod zraven in kazal pesti. Zato mu je ostala brazgotina na čelu. Dobil jih je po glavi s stolovo nogo.

„Jasno, prinesi,“ je ukazujoče rekel Ferenc Palir.

„Kot prej?“
„Ne samo pol, cel liter. Zdaj smo trije.“
„Jaz ne bom več pila,“ je odklonilno rekla Tilda Čok.
„Prosil te ne bom, žverglja. Bova pa midva, kaj? Sedi že in ne čakaj, da te prosim in ti stol potisnem pod rit. Postajači mi kapljajo na živce. Privedejo mi naprej, ko da pikirajo na žrtev. Od kod si se ti privelel? Naš, tukajšnji, nisi. Jaz bi rekel, da si z mano vred z dežele. Po mestu ne dišiš niti malo. Poskušaj pač z obleko narediti vtis. Mene ne boš preliščil. Nikar si ne vtepi v glavo, da si z veliko žlico pojedel vročo juho.“

„Dovolji vprašanje,“ je strpljivo rekel Gregor Šipek. „Je tebi že doma tako tekel jezik, ali so ti ga šele zunaj naoljili? Saj si zanimiv in odkrit, čeprav nimaš pojma o človeku.“

„Jaz da nimam pojma?“ Ferenc Palir je zarohnel. „Pridi za menoj in ti bodo lasje šli pokonci. Dosti jih nimaš... malo so se ti zredčili. Gotovo ti pamet uhaja, pa izpadajo. Le pridi z menoj, pa ti bo ostal gost grm pod klobukom. Ali pod kapo, kar si pač najrajši posadiš na glavo.“

„Popijva spet kakšno kapljico,“ je mirno rekel Gregor Šipek. „Na zdravje! Se ti vsak dan nalivaš po današnjem vzorcu?“

Ferencu se je zaletelo v grlu, da mu je curek vina brizgnil iz ust in v loku poletel na mizo.

„Prtiček si posvinjal,“ je očitala Tilda Čok, poskočila in stresala krilo.

„Mene bolj zanima tvoje mnenje o naših delavcih na tujem.“

„Eno dobro piko več imaš pri meni, ker nas imaš za

delavce. Zdomec mi tuje zveni v ušesih. Moral sem iti, ni mi preostalo nič drugega...“

Kaj sem pa doma zaslužil? V tovarno me niso vzeli, čeprav sem stalno nadlegoval vratarja Frtička in ga ko malega boga prosil, naj mi pove, kdaj bodo jemali delavce. Obljubil mi je, za kar sem mu stisnil v roko tisočaka, pa je ali pozabil ali si je mislil o meni: piš me nekam...“

Gusti me je spravil v Nemčijo. Ni šlo lahko, šlo je pa le.“

„Kaj pa delaš?“

„Vse, kar pride. Najprej sem pobiral smeti in vzdigoval težke kante, zdaj strežem zidarjem.“

„Si nekvalificiran?“

„A me zaslišuješ?“

„Ne, ne, rad bi si ustvaril kaj najbolj popolno sliko. Zame je zaposlitev naših ljudi zunaj zapleten problem. Nekateri se zadovoljijo s tem, da primerjajo zaslužek z vrednostjo našega dinarja in kar za ta pridobljeni denar lahko kupijo. Semkaj sodijo zidave novih hiš, avtomobili, barvni televizorji, pralni stroji, hladilniki, kosilnice, traktorji in tako naprej. Zame pa ni samo to bistveno. Postavljam si vprašanje, kako je z narodno pripadnostjo vseh teh, ki odidejo od doma in ostanejo več let na tujem. Ali se nam ne odtujujejo?“

„Popijva malo,“ je željno rekel Ferenc Palir. „Hudičevce si naostren. Klestiš pa tudi take, da si mi načel možgane. Glej, kako sem si zgubil čelo. Pozna se ti, da si učitelj. Jaz se ne puščam v to. Kaj bi dražil sršene, pustimo jih, naj letajo in brencijo okoli glav. Paziti moramo, da ne pridejo preblizu in nas ne opikajo. Trije sršnji piki in človek je amen. Devet jih ubije konja.“

„Koliko pa kravo?“ je nagajivo vprašala Tilda.

„Nastavi se jim, pa si boš skusila.“

Natararica Manka je užaljeno zategnila: „Ferenc, če bi ti meni kaj takega rekel, bi ti vrnila, da si bik.“

Gregor Šipek se je muzal. „Ti torej ne razmišljaš o teh stvarih? Moral bi, ker niso preproste. Prednost daješ markam?“

„Kaj pa drugega? Dokler sem bil doma, sem otepal revščino. Sram me je bilo, da nisem mogel priti semkaj. O, lahko

sem se pokazal, toda moral sem prežati, od kod mi bo priletel kak dinar. Kdo mi je dal kaj zaslužiti? Preštel sem jih lahko na prste ene roke. Pripravljen sem bil prijeti za vsako delo. Od nošnje kovčkov in pohištva ne obogatiš. Piš me v rit, sem si rekel in pokazal pete. Gusti me je potegnil iz dreka. Do smrti ga ne bom pozabil!“

„Do smrti. Ali si že sploh kdaj pomislil nanjo? Jaz ne.“ Gregor Šipek je samozavestno pogledal dekleti. Tilda je stala pri točilni mizi in se pomenkovala z natararico Manko. Namignil je Ferencu. „Zaročenka te je zapustila. Iz protesta? Menda naju noče motiti.“

„Slišim zmeraj eno in isto,“ se je nezamerljivo oglasila Tilda. „Vidva se kar pogovorita. Zaradi mene lahko postavita svet na glavo.“

„Zelo si odločna,“ je menil Gregor Šipek in po premlouku dejal: „Sploh občudujem odločna dekleta. Menganje mi preseda. Torej, tebe mikajo le marke? Prijetno ti šumijo med prsti, kajne?“

„Nisem gluha, da ponavljaš. Pripeljal sem se z avtom. Ni mi ušlo, da si poprej vrgel oči po njem.“

„Odlične oči imaš. Mačje zenice. Le kako si me videl v mraku, ko se ti vendar nisem nastavljal.“

„Svoj avto čuvam podnevi in ponoči. Precej znojno sem potočil, da sem si ga prigaral. Zadovoljen sem s strojem. Potegne ko sam hudič in z lahkoto izpeljem vsak klanec. Tako. Zzzz!“ Ponazoril je z rokami, kako da suče krmilo.

„Prigaral, prigaral.“ Gregor Šipek je počasi zlogoval besede. „Nehote si s tem priznal, da tudi v Nemčiji marke ne dežujejo v žep. Sreča ti je naklonjena zaradi odlične zamenjave. V nasprotnem primeru bi ti kljun manj šklopotal.“

Ferenc Palir je vzdignil kozarec. „Popijva spet malo, da ne pozabiva na dobro kapljico. Najljubše mi je, da nehaš onegaviti o mojih markah. Čemu bi vlekli na dolgo in široko in ti pripovedoval, kako pridem do denarja in koliko zaslužim. Pojdi z menoj, ti rečem, in se sam prepričaj. Jih še sprejemajo, čeprav je slišati, da bodo odpuščali. Meni se ni treba bati. Dovolj dolgo sem že v Nemčiji in me ne bodo čez noč postavili na cesto.“

(Dalje v prihodnji številki)

Pesniško poslanstvo Otona Župančiča

Slavnostni govor na proslavi SPZ v Celovcu dne 9. februarja 1978

Najbrž ni bilo in ni pesnika, ki se ne bi kdaj v kakšni svoji v svet dani pesmi ali v nikomur slišnem pogovoru s samim sabo vprašal po smislu svojega dela, ali — če to povemo z visoko, za današnji čas še komaj uporabno besedo: po svojem pesniškem poslanstvu. Vprašal se je, kot se sprašuje po pomembnosti in vrednosti svojega vsakodnevnega pehanja žebjar ali doktor znanosti, čistilec cest ali letalec visoko nad oblaki. Komu je moje delo v prid, obide kdaj pa kdaj tudi tega ali onega poeta, in ali je sploh komu v prid? Čemu služi razdajanje misli in čustev poetovih, če se po tem vprašamo v vrednosti pragmatika, ko pa je vendar še toliko drugih stvari na tem svetu, ki potrebujejo človeški razum, njegovo intuicijo in voljo, udarno pest in materinsko nežnost? Pa vendar še dandanašnji živijo poeti in bodo še živeli, življenje jih po svoje potrebuje in čeprav jih človek večkrat zatira, jih življenje ne zatira.

Nasprotno: govoriti o pesnikih, še posebej o pesnikih malega in na političnem brezrežju živečega nesvobodnega naroda, kot smo bili Slovenci dolga stoletja, pomeni govoriti o krvi in srzi narodove zgodovine, o plimah in osekah v narodovi vesti in zavesti, o jeklenosti ali trhlости njegovih osveščenih predstavnikov, o dobrem in zlem, kar je v ta narod zanesel svetovni vihar in kar ga je trlo ali dvigalo. Govoriti o pesnikih pri malem narodu, se torej pravi govoriti tudi o njegovih političnih in voditeljskih, ki so bili pri nesvobodnih ljudstvih ureljeni največkrat ravno v poetih. Poslanstvo pesnika pa ostane tudi potem, ko neki narod zaduha iz vseh pljuč, vrsta duhovnih opravil, pobud in del, od rehabilitacij vsega po krivem obsojenega do obsojanja vsega, kar je v družbi gnilega, od opevanja zanosov in depresij do spremljanja zmag in porazov v posameznikovem in narodovem življenju. To pa v širokem pesniškem razponu, ki ga določa na eni strani Prešernovo vprašanje: „Kako bit' hočeš poet in ti preteško / je v prsih nosit al' pekel al' nebo!“ in na drugi strani Župančičev vzklík:

*Veš, poet, svoj dolg?
Nimaš nič besed?
Kaj zagrinjaš se v molk?
Vrzi pesem v svet,
pesem za današnjo rabo:
vsi jo bomo povzeli za tabo.*

Da, vedel si za svoj dolg, dragi mojster — slavljenc, ki si mi nekoč izkazal to čast, da sem se celo osebno seznanil s tabo, kar mi je veliko pomenilo, saj sem te imel že od osnovne šole dalje kot Belokranjca še posebno v časteh...

Bilo je pred tridesetimi in še več leti. Bili smo mladi in sredi nas se je bil takrat ponovno pomladil tudi Župančič. Mislili smo: vse bo po tem velikem svetovnem razsulu še postavila na noge ali ukrotila naša dobra volja, naša mladost. Tako je mislil tudi Župančič. In v tistem zanosnem času sem nekajkrat sedel v družbi s tem patriarhom slovenske poezije in ga mogel od blizu opazovati. Reči moram, da štejem ta kratka doživetja med najlepša literarna srečanja v mojem življenju: nekakšno njegovo poslanstvo je bilo že v njegovem neponovljivem občevanju z ljudmi in kako jim je znal seči do dna. Mojstra naše besede se spominjam kot živega snopa isker, ki so pršele med nas v pogovoru in ob taroku, da so bile tudi nam same iskre — ne žebliji — v očeh. Spominjam se ga kot viharnika, ki se mu je pod srščimi obrvmi zbiral vihar, kakor bi se hotel zdaj zdaj v toči in plamenu razsuti med nas, v tistem pla-

menu, s katerim je šel Župančič pred nami skozi vojno — in nekoč skozi noč Bog pred Izraelci iz izgnanstva...

Spominjam se Župančičevega razbrazdanega čela misleca, čela in žil pod kožo na njegovih venomer snujočih rokah, žil na rokah in čelu, ki so utripale, kot bi pod njimi lazile želve, če rečem po Župančičevo. In spominjam se njegovih besed, ki bi za vsako dal cekin, besed, ki so zvezele zdaj kakor glas zvona iz „Dume“, pa spet kot glas škranjčka — pojoče rakete, obenem pa preudarnih in modrih besed, kot bi jih govoril politik, ki modruje, komu naj da Celovec, Maribor, Gorico, Trst?

V spominu pa mi je ostal tudi Župančičev pogreb sredi sončnega junija leta 1949. Vsa Ljubljana in z njo Slovenija se je molče poslavljala od zadnjega barda iz velike Moderne, od zadnjega med tistimi štirimi možmi, ki so tako krepko pokriž in počez preorali slovensko poezijo. Čas jih je nekoč pahnil v cukrarne in v predmestja, da so potem drug za drugim vstali od mrtvih pod slavoloki, saj so ustvarili eno najpomembnejših kulturnih, pa — spomnimo se na

OTON ŽUPANČIČ

Erklärung

**Solange Recht zu Boden wird getreten,
die Wahrheit ohne Scham verletzt,
solang zu Lüge, Wortbruch wird gehetzt,
solange Freiheit lieben ist verboten;**

**solange Hohe schüren Streit
und heilige empfohlen Brudermord,
die Liebe ist vom Hause weit
und findet an der Tür kein gutes Wort;**

**solange Willkür herrschen und Verrat,
Stolz nur ein Wort ist, nicht die Tat —
solang umgibt mich dunkle Nacht,
ich Leben mehr als Tod veracht!**

Cankarja — tudi političnih obdobij v Sloveniji. Z Župančičem smo se poslavljali od zadnjega med tistimi možmi, ki so bili most med Slovenci in Evropo ob koncu devetnajstega in v začetku dvajsetega stoletja in ki niso svojega časa doživljali kot vseh mrtvih dan — čeprav se je komaj nejasno danilo na obzorju —, ampak kot dan vseh živih Slovencev in južnih Slovanov.

Živo sta torej še pred mano Župančičeva starost in njegov pogreb: starost po nekem dolgem življenju, kakršno je bilo dano komaj redkim slovenskim pesnikom, in pogreb, kot ga je bil le redkim našim možem spontano naredil slovenski narod. To več ni bilo slovo od lirika, ampak že skoraj slovo od politika in imenitnika s srečno roko, od moža z bibliografijo, ki je pričala o veliki neutrudljivosti, in z biografijo, ki je govorila o dokaj srečnem človeku — srečnem, čeprav mu je bilo dano živeti v časih dveh svetovnih vojn in nešteti zgodovinskih potresov.

Župančič je bil — drugače kakor mnogi pesniki pesimisti — človek, ki je rekel življenju na sploh svoj odločni „da“ in se ni velikokrat pritoževal čezenj. Njegov življenjepis iz-

pričuje urejenost in umirjenost, razen morda v mladosti, izpričuje pa tudi, da talent sam po sebi še nič ni, če ga ne zna človek gojiti in razvijati ter mu dodajati vsak dan novo znanje in nova spoznanja. O Župančiču vemo, da se je veliko učil in prepotoval več zahodnih evropskih dežel v zavesti, da bo tem bolje opravljal svoj pesniški poklic — ali če rečemo še enkrat: pesniško poslanstvo —, čim več bo okusil in izvedel iz knjig ali muzejev, s pariške ulice ali od slovenskega kmeta, iz katerega modrosti je Župančič bogato zajemal svoje primerjave, izreke in besedne obrate. Bogastvo njegovih motivov in metafor priča o učenju in premišljevanju, o skrbno izostrenem sluhu in vidu ter končno o trdni zavesti, da njegovo delo ni — kot je pri nekaterih sodobnih poetih — le kopicenje besed, ki padejo, kakor pač padejo, in se zamotajo med sabo, kakor se pač zamotajo. Župančičevo pesnjenje je preudarno urejevanje misli in podob, ki silijo pod pero in v pesem. Preden je kakšna Župančičeva beseda prišla v pesem, jo je pesnik izklesal, obrusil in si jo ogledal z vseh strani. Tako je dajal in dal našemu jeziku, poleg svobode naši največji vrednosti, sijaj, gibčnost in zven evropskega jezika — in mar mu ne bi bilo za zmeraj hvaležni že zato, čeprav bi bilo to njegovo edino poslanstvo? Njegova govorica ni bila le vihar, ki previhra skalovje, za sabo pa ne pusti nobene sledi — in pesem pri njem ni ostala le popisan papir, marveč je postala živa beseda, ki prebiva med nami in nas vzpodbuja:

*Živeti — umreti je usoda naša,
a cilj nam je visoko posajen!
Glej to drevo: za usodo nič ne vpraša,
a večno se bori za svoj namen...*

Tudi Župančič se je v svojih pesmih, predvsem ob narodovih usodnih trenutkih, boril za visok namen: za to, da bi njegov narod na razpotju cest preživel in živel dalje, da bi bil prisoten v vseh dogodkih, ki odločajo o njem — in da bi končno sam odločal o sebi. Ni bilo tudi to pesnikovo poslanstvo?

Ponovimo še enkrat tvegano trditev, ki smo jo bili že izrekli: da je bil Župančič vsaj na videz srečen človek in da mu je usoda hkrati z dolgim življenjem namenila tudi odgovorno vlogo, da namreč dovrši poslanstvo svojih prijateljev iz Cukrarne. Ni okusil niti vse njihove revščine, niti zavratnih bolezni, ki so jih morile. Ze za življenja, od samega začetka svoje literarne poti, je Župančič užival priznanje velikega pesnika. Njegova poezija je našla širok odmev v ljudstvu, Župančič pa se je tega zavedal in temu sam rekel poslanstvo. Iz njegovih pesmi se da sestaviti mala zgodovina Slovencev v prvi polovici dvajsetega stoletja — in na nas je samo, da vsega, kar nam je bil Župančič zapustil, ne pustimo potopiti v meglo pozabe, marveč da se živo zavedamo poetove zapuščine in njene prisotnosti med nami ne le ob pesnikovih obletnicah.

Župančič je tisto, kar je bilo v njem, nekoč imenoval duše zaklad in prosil rožo mogoto:

*... ti skrivnostni moj cvet,
ti roža mogota...
O, jaz sem bogat —
pomagaj, pomagaj mi dvigniti
moje duše zaklad!*

Danes imamo ta zklad pred sabo, naš je in potrjuje moč in samostojnost našega jezika, naše kulture in našega naroda. In v tem je tudi njegovo največje poslanstvo.

dr. Lojze Krakar

Prešernova prisotnost v boju za obstoj slovenskega naroda

Iz slavnostnega govora predsednika SZDL Mitje Ribičiča
na osrednji proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku
dne 7. februarja 1978 v Ljubljani

V slovenskem ozračju na predvečer slovenskega kulturnega praznika v nas vseh še vedno odmeva čudovita Župančičeva pesem. Ponovno smo odkrivali lepoto in globino pesmi mojstra, ki se je rodil pred sto leti in ki mu je bilo pred tridesetimi leti edinemu med slovenskimi kulturnimi ustvarjalci dano ime „ljudskega umetnika“, kar je takrat v Sloveniji pomenilo najvišje družbeno priznanje. Z Župančičem smo sklenili krog množičnega spoznavanja z generacijo prvih peldesetih let tega stoletja in primerno poudarili pomen tega obdobja naše narodne in kulturne zgodovine, kateremu so dale v literaturi poseben pečat močne umetniške osebnosti. To, kar je Ivan Cankar slutil in napovedal, se je za življenja Župančiča zgodilo in uresničilo. Po parlamentarni in kulturni zgodovini, domovini, ki dela v svobodi, ter pravici, porojeni iz trpljenja in žrtvovanja. In če je poslednje dneve Ivana Cankarja spremljala ob rojstvu jugoslovanske države negotovost glede usode slovenskega naroda, so poslednja razmišljanja pesnika Župančiča govorila o moči ljudskega gibanja in o njegovi usodi v vrtilnicah takratnega sveta okoli nas.

V svojih spominih je zapisal prvi predsednik OF slovenskega naroda Josip Vidmar, da se je Župančič v tistih hudih časih zelo pogosto zatekal k Prešernu, da je imel stalno pri sebi miniaturno izdajo njegovih pesmi. Spominja se pesnikovih besed, „da nas Prešeren ne zapusti v nobeni sili, kajti to je pesnik svojega naroda za vse večne čase“.

Kakor je bil Župančič povezan s Prešernom, tako so bili s Prešernovo pesmijo paralizirani. Nosili so njegovo pesmarico na pohodih, od tabora do tabora, s Kočevskega Roga na Krim, Nanos, Jelovico in Pohorje. Njegova pesem je postala geslo revolucije, njegova „Zdravljica“, tiskana v gorenjskih gozdovih ob stoletnici prve izdaje, je postala naša jugoslovanska marševska. Prešernova prisotnost v naši revoluciji je pomenila prisotnost celotnega slovenskega kulturnega izročila v boju našega naroda za obstoj in pravico do življenja. To je bilo zato, ker je bila ideja narodne osvoboditve in ljudske pravde temeljna ideja slovenske kulture od njenega začetka naprej. Večje ko so bile stiske in preizkušnje v trpki zgodovini slovenskega ljudstva, bolj se je zavedalo njenega pomena kot skorajda edinega orožja v boju za narodne in socialne pravice, in bolj ko je kultura in umelnost razumela plebejska gibanja, prebujajoča se v nižavah, bolj ko je v prelomnih zgodovinskih trenutkih navdihovala osvobajajoče ljudske silnice, večji razcvet in višje dosežke je prispevala v kulturno zakladnico našega naroda.

Z rastjo politične zavesti o vodilni vlogi delavskega razreda in o potrebi organiziranega socialističnega gibanja pa so se povečevale možnosti, da se kulturni delavci in ustvarjalci pridružijo demokratičnemu, naprednemu, socialističnemu gibanju množic. Ni narodne svobode brez socialne, je vzklikal Ivan Cankar, in zahteval, da se združijo vse sile, ki jim je pri srcu usoda slovenskega naroda, združijo v boj, ki je tudi kulturni boj. Podredovane kulturne vrednote in žive kulturne zmogljivosti naj bi postale sestavni del notranje osvobodilne moči delavskega gibanja.

To si je za svoje smotre postavil celovit narodni in socialni program, celovito preobrazbo državne in družbene ureditve. Če je bila kultura v našem narodu v preteklem razdobju edina možnost, s katero so se lahko izražale osvobodilne težnje v družbi in narodu, je v razvoju političnega delavskega gibanja postajala ne več edina, zato pa nič manj pomembna demokratična prvina v pripravljanju in uresničevanju socialistične revolucije.

V zavesti našega ljudstva so bile zasidrane velike zgodovinske vrednote — ljudske prvine slovenskega protestantizma s Trubarjem, tradicije stoletja trajajočih kmečkih puntov, Prešernova demokratična, humanistična in vse narode obsegajoča priložnostna miselnost, Levstikovo upiranje majhnosti meščanskega liberalizma, Cankarjeva jasna — danes bi rekli marksistična — razlaga nacionalnega vprašanja in vloge delavskega razreda v osvobajanju slovenske družbe, Kosovelova človeška in Župančičeva domovinska pesem. Vse to je postalo živa sila, z vsem tem smo odgovarjali na pretrese časa, na svetovne, gospodarske in politične krize, na nastop fašizma, na grozeče oblake nad usodo slovenskega in jugoslovanskih narodov.

V bližini okupatorske postojanke sredi zasužnjene Evrope in Reichu priključene dežele so se zbrali krog tabornega ognja partizani na literarnem seminarju, spoznavajoč globok družbeni pomen slovenskega kulturnega izročila in umetnosti za boj in napredek svojega ljudstva. Prešeren in Župančič, Kajuh in Bor, borbene partizanske pesmi so nas spremljale vsa štiri leta. Po besedah pisatelja L. Adamiča ni bilo jugoslovanske partizana, ki ne bi skrivoma zložil priložnostne bojne pesmice. Tudi najbolj skromno in preprosto izrazno sredstvo je ustvarilo vznemirljivo čustveno odmevnost v ljudeh, združenih in trpljenju in boju. To je bila beseda, pesem in slika, ki je spajala slovenske ljudi na celovitem narodnem ozemlju do zadnjih beneških in koroških zaselkov. V zapuštni tržaškega upornika Pina Tomažiča so zapisani tile stih: „Če so nam že vzeli svobodo, / nam pesmi ne morejo vzeti, / če več zatirali nas bodo, / več bodemo morali pet.“ Koroški Slovenec Valentin Hartman, ki je skrivoma in na pamet moral pisati partiture, pa pripoveduje takole: „Hudo je bilo, a klonili nismo. Pesem nam je dajala moč in vztrajnost. Mnoge smo rešili boleznega obupa.“

Kot v času NOB tudi danes pojmujejo kulturno ustvarjanje in kulturno politiko kot sestavni del osvobodilnih naporov delavskega razreda in kot združevanje kulturnih ustvarjalcev samih z delavskim bojem, ki je in bo vse bolj tudi kulturni boj. Samoupravljanje zaradi svojih človeških razsežnosti terja z elementarno silo, da sta kultura in umetnost dejavni v boju za nove odnose med ljudmi in narodi. Sprazščanje vsestranske kulturne ustvarjalnosti množic je lahko močan vzgon za ustvarjanje naše samoupravne socialistične vizije osvobodjenega človeka in dela. Med kulturnimi ustvarjalci in ljudstvom so v času NOB zaradi neizprosne zgodovinske nuje padle vse umetne pregrade. V našem povojnem gospodarskem, političnem in kulturnem razvoju pa so se marsikod ponovno zgradile stare in nove ovire, institucionalne in idejne narave. V današnjem graditeljskem obdobju včasih pozabimo na težo naše bitke za samoupravljanje doma in v svetu ter na to, kako pomembna je za naš obstoj, varnost in demokratični razvoj, enotna in združena dejavnost vseh socialističnih sil. Dobro bi bilo, ko bi beseda, vpliv in ugled partizanske kulturniške generacije ob letošnjem Prešernovem prazniku pripomogli k temu, da bi tudi v bilki za samoupravno demokracijo in neuvrčenost odprli kulturi še širše možnosti razvoja, v množicah pa spodbudili nov val kulturnega osveščanja.

Kakor partizanstvo ni poznalo meja, je tudi današnje kulturno snovanje odprlo v svet in črpa iz njega novih spoznanj. Se posebej oplaja in osvešča slovenske ljudi vsepovsod, kjer žive in delajo. V imenu Socialistične zveze še posebej čestitam Prešernovim nagracem s Koroške in Primorske, kajti njihova kulturna tvornost je kot v času NOB nenadomestljivo in dragoceno demokratično sredstvo v boju za elementarne narodnostne in človečanske pravice Slovencev.

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIO CELOVEC

SOBOTA, 18. 2.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.
NEDELJA, 19. 2.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.
PONEDELJEK, 20. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Solisti pojo.
TOREK, 21. 2.: 9.30 Za naša vas — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Otroci, poslušajte!
SREDA, 22. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Ljudske pesmi — Cerkev in svet.
ČETRTEK, 23. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magazin.
PETEK, 24. 2.: 13.45 Celovski radijski dnevnik a) Dr. A. Feinig: Hišna, ledinska in krajevna imena v Rutah — b) P. Jobst: Pa berki o vasi Prozovče.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 18. 2.: 16.00 Stari sodnik — 17.00 Kdo rokodelci z nami? — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Na tekočem traku — 21.50 Šport — 22.10 Zlato Sam Cooperja — 23.55 Poročila.
NEDELJA, 19. 2.: 17.00 Živalski leksikon — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Igraj z nami — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Vmesna bilanca — 21.50 Šport — 22.00 Nočni izbor — 22.35 Poročila.
PONEDELJEK, 20. 2.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Adalbert Stifter — 10.30 Slovo od Petrograda — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Jacquou, rebel — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi —

Krščanska kulturna zveza v Celovcu vabi na

OSREDNI KONCERT „KOROŠKA POJE“

ob praznovanju 70-letnice ustanovitve Slovenske krščanske socialne zveze za Koroško, v nedeljo 26. februarja ob 14. uri v Domu glasbe v Celovcu.

Prisrčno vabljeni!

19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.55 Ceste San Francisca — 21.45 Poročila in šport.

TOREK, 21. 2.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 O fiziki — 10.30 Steklina menažerija — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živalski raji — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Service-box — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.05 Za boga, cesarja in domovino? — 21.50 Tako zelena je bila moja dolina — 22.40 Poročila in šport.

SREDA, 22. 2.: 9.00 Tudi šale so potrebne — 9.30 Kaj bi lahko postal — 10.00 Zemljevid — 10.30 Cervantes — kraljev pustolovec — 17.00 Bolna jablana — 17.25 Tudi šale so potrebne — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Očetje klatot — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Cesta — 21.35 Poročila in šport.

ČETRTEK, 23. 2.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina — 10.00 Jedača in pijača — 10.30 Halleluja i m a tramp — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kul-

tura in šport — 20.00 V domu za obtožnica — 21.35 Diskusija — 22.20 Poročila in šport.

PETEK, 24. 2.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Zvok iz človeške roke — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Tako dolgo dokler srce bije — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zgodovina za zgodba — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Derrick — 21.20 Horizontali — 22.10 Šport — 22.20 Angeliq — 0.20 Poročila.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 18. 2.: 17.30 Teleobjekt — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Brez navo — 19.30 Ljudje, ki nevarno živijo — 20.15 Dolina plesočih vdov — 21.40 Facez in Jazz.

NEDELJA, 19. 2.: 11.00 ORF-stereo-koncert — 16.30 Stekleni človek — 17.30 Dežela in ljudje — 18.00 Telovadba za smučarje — 18.30 The Jacpot — 20.00 Knjižni bazar — 20.15 V lastni zadevi — 22.00 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 20. 2.: 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Pernati sosede — 19.30 The merchant of venice — 20.00 Tako zelena je bila moja domovina — 20.55 Kulturni magazin — 21.45 Čas v sliki — 22.15 Dnevnik prešušta.

TOREK, 21. 2.: 18.00 Kaj bi lahko postal? — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Želez 2000 — 19.30 Zemljevid — 20.00 Samo ena žena na palubi — 21.25 Čas v sliki in kultura — 22.00 Klub 2.

SREDA, 22. 2.: 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 O 9 (Štajerska) — 19.00 Mejniki svetovne zgodovine — 19.45 Leonarina uvertura — 20.00 O filmu — 20.50 Marie Curie — 21.45 Čas v sliki in kultura — 22.20 Oprostite prosim motnjo — 22.30 Čas v sliki.

ČETRTEK, 23. 2.: 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 19.30 Zvok iz človeške roke — 20.00 Dokler bije srce — 21.55 Čas v sliki in kultura — 22.30 Klub 2.

PETEK, 24. 2.: 18.00 Orientacija — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Portret — 19.30 Odiseja — 20.15 Novo v znanosti — 21.00 Nova — 21.20 Legenda o Robinu Hoodu — 22.15 Čas v sliki in kultura — 22.50 Heart and soul.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 18. 2.: 8.00 Poročila — 8.05 Profesor Baltazar — 8.15 Smola Zvitke Patuhličeve — 8.32 Tehnica za natančno tehtanje — 9.00 Mali svet — 9.30 Razporejanje dohodka — 10.00 Za koga gradimo — 10.30 Dokumentarna oddaja — Gruntovčani — 11.50 Svetovno prvenstvo v smučarskih skokih — 14.00 Prenos in poročila — Železničarjeva zasliševanje — Obzorik — Mladinski film — 19.30 Dnevnik — 20.00 Paul Gauguin — 20.55 Ugani kdo pride na večerjo — 22.30 Dnevnik — 22.45 625 — 23.15 Poročila.

SPORTNIVESTNIK

SMUČANJE:

Ženske tekmovalce v Megevu, moški v Chamonixu

Nekaj dni po končanih tekmovalnih za svetovno prvenstvo, se je smučarski vrtiljak spet vrtil, tokrat v Franciji. To tekmovalje v okviru svetovnega pokala pa je bilo hkrati zadnje pred gostovanjem v Ameriki. Prineslo je zanimive in precej druge izide kot v Garmischu. Najbrž so bili zadnji dnevi za svetovne prvake precej naporni, saj pozlačeni niso mogli ponoviti svojih uspehov. Predvsem v smuku za pravno senzacijo. Svetovni prvak Wacher je bil le šesti, Korošec Klammer le 13. Toda Klammer je imel smolo, da je štartal z zelo nizko številko, kar je pomnilo na novo zasneženi prog, da ni šans. Tudi v slalomu švedski fenomen Stenmark ni ponovil svoje zmage v Garmischu. Američan Phil Mahre ga je distanciral za 1,59 sekunde. Kljub temu, da je Heidegger zaradi gripe manjkal, so se Avstrijci uvrstili med najboljšie. Brunner, Morgenstern in Steiner so zasedli 4, 5 oz. 9. mesto. Tržičan Bojan Krizaj je prvi spust malo zaspal, v drugem pa je vozil kar dobro in se je prebil med

prvih deset. S svojim devetim mestom je osvojil dve točki v boju za svetovni pokal v slalomu.

Pri ženskah je v slalomu prepričljivo zmagala Francozinja Perrine Pellen, v veleslalomu pa Švicarka Liese-Marie Morerod. Kar nista dosegli v borbi za zlato kolajno, jima je uspelo torej v Megevu. Svetovna prvkinja Lea Sölkner se je uvrstila v slalomu na drugo mesto, prav tako Maserjeva v veleslalomu. Medtem ko je pri moških svetovni pokal že v Stenmarkovih rokah, se pri ženskah nadaljuje boj med trojico Wenzel, Morerod, Moser. Najboljše šanse ima brez dvoma Wenzel, ki časovno vodi z 154 točkami.

Rezultati v Megevu:	Slalom	1. Perrine Pellen	2. Lea Sölkner	3. Fabienne Serrat
	Veleslalom	1. Liese-Marie Morerod	2. Annemarie Moser	3. Fabinne Serrat
Rezultati v Chamonixu:	Smuk	1. Ken Read	2. Dave Murray	3. Michael Veith
	Slalom	1. Phil Mahre	2. Ingemar Stenmark	3. Paolo de Chiesa

NOGOMET:

SAK na pripravah v Kopru

Slovenski atletski klub je začasnó na pripravah za novo sezono v Kopru. Poleg članskega moštva je na pripravah tudi vrsta mladih in perspektivnih igralcev, ki se pod vodstvom trenerja Dragana Rogiča telesno in tudi psihično pripravljajo na spomladansko sezono. V Kopru bo SAK odigral tudi nekaj prijateljskih tekem. O podrobnostih in izidih teh tekem bomo poročali v naslednjih številkah.

Nasprotniki avstrijskih moštev v evropskih pokalih v dobri formi

Borussia Mönchengladbach oziroma Hajduk Split, nasprotnika Innsbrucka in dunajske Avstrije v tekmah za evropski pokal, sta v dobri formi, kar o naših moštvih ne moremo reči. Predvsem Innsbruck ima časovno lahko krizo; ker so pogoji za igranje posebno slabi, saj je večina nogometašev igralcev v Avstriji zaledenela in pokrita s snegom. Drugače so razmere v Nemčiji. Moštvo okoli kapetana Voglsa dosega točko za točko in se je po začetnih težavah že prebrlo na drugo mesto na lestvici. Hajduk pa je zmagal v turnirju na Reki, tako da so Jugoslovani zaradi tekme na Dunaju precej optimistični.

HOKEJ NA LEDU (finalne tekme)

KAC : ATSE 1:3 (0:2, 1:1, 0:0)

Strelec so bili Solovaaar oz. Boyd in Klatt. Za finalno tekmo je bila igra zelo slaba, brez kakih posebnih dogodkov. Odločil je boljši vratar in to je bil brez dvoma Franz Schlicher, ki je branil za ATSE. Celovčani se še niso prav znošili in pri štirih minutah so bili že z dvema goloma v mreži. Proti koncu so si ustvarili lahko premoč, vendar niso dosegli nadaljnjih zadetkov.

2. finalna tekma KAC : ATSE 7:0 (1:0, 4:0, 2:0)

Strelec so bili Ahokainen 2, Rudl König 2, Pöck, Sadinja in Puschniq. Tokrat je KAC igral kot prerojen. Pokazal je izvrstne kombinacije, dobre strele, kar tudi rezultat pove. Gradčani so tokrat igrali dosti slabše, morda so v mislih že bili v Gradcu, kjer bo v soboto in nedeljo morda že padla odločitev.

NEDELJA, 19. 2.: 8.10 Poročila — 8.15 Za nedeljsko dobro jutro — 8.45 625 — 9.25 Gruntovčani — 10.20 Velik fant in čavelj — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.30 Poročila — 17.40 Športna poročila — 17.45 Državno prvenstvo v košarki, Metalac : Brest — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Vrnitev odpisanih — 21.05 Madona, kje vse sem te kopal — 21.35 Dnevnik — 21.55 Športni pregled.

PONEDELJEK, 20. 2.: 9.05 TV v šoli — 17.10 Poročila — 17.15 Vrtec na obisku — 17.30 Svet v katerem živimo — 18.00 Obzorik — 18.10 Tempera in akvarel — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Jagoš in Uglješa — 21.05 Kulturne diagonale — 21.50 Dnevnik — 22.05 Sodobniki.

TOREK, 21. 2.: 8.30 TV v šoli — 16.50 Svetovno prvenstvo v smučarskih tekih — 17.50 Obzorik — 18.00 Pisani svet — 18.40 Jugoslovanska trimska TV — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Diagonale — 20.35 Črni kruh — 21.20 Jazz za izvor — 21.50 Dnevnik.

SREDA, 22. 2.: 17.30 Poročila — 17.35 Koscovirja na leteli žlici — 17.50 Potovanje v deželo luk — 17.05 Obzorik — 17.15 Ne prezrite — 18.45 Od vsakega jutra raste dan — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Bombaški proces — 21.30 Dnevnik — 21.45 Film tedna: Deklica Iracema — 23.20 Poročila.

ČETRTEK, 23. 2.: 9.00 TV v šoli — 16.35 Svetovno prvenstvo: smučarska štafeta 4x10 km — 17.20 Poročila — 17.25 Po sledih Marka Pola — 18.25 Obzorik — 18.40 Zgodbe iz Kalevale — 18.50 Tehnica za natančno tehtanje — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Bombaški proces — 21.20 8 dni Maroka ali dogovor s turističnim vodnikom — 21.55 Dnevnik — 22.10 Košarka Jugoplastika : Brest.

PETEK, 24. 2.: 9.00 TV v šoli — 17.05 Poročila — 17.10 Kako je revež prodal zajca bogatino — 17.35 Deček Dominik — 18.00 Obzorik — 18.10 Domači ansambli — 18.45 Kako bomo volili — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Izvolitve, kar naprej — 21.05 Razgledi — 21.50 Dnevnik — 22.10 Serpico — 22.55 Poročila.

O B V E S T I L O

Letošnje praznovanje 8. marca — dneva žena, bo zaradi tehničnih ovir prestavljeno na soboto, 11. marca: bo kot po navadi ob 13. uri v dijaškem domu ŠSD v Celovcu.
Zveza slovenskih žena

POZOR, PLANINCI!

Tradicionalni pohod na Stol je bil zaradi preobilice snega preložen na nedeljo 19. marca 1978.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. J. Drava, Celovec — Borovlje.

Poročanje koroških časopisov v ogledalu podijske diskusije v Gradcu

Klub slovenskih študentov v Gradcu je v sodenovanju s tamkajšnjimi študentskimi organizacijami in Solidarnostnim komitejem priredil podijsko diskusijo o poročanju koroških časopisov, o kateri nam je poslal v objavo naslednje poročilo:

„Pisanje koroških časopisov je treba videti v zvezi z reprezentanti koroških Slovencev, ki zastopajo odločno politiko, ki stoji v nasprotju s politiko koroških in zveznih politikov. Ti permanentno poskušajo izločiti slovenske politike iz narodne skupnosti s tem, da jih kriminalizirajo in da se kriminalizira cela narodna skupnost, afera Warasch pa bi za to bila najboljši primer,“ je dejal dr. Kurt Traar na diskusiji v Gradcu, ki jo je priredil Klub slovenskih študentov v Gradcu skupno z Zvezo socialističnih študentov Avstrije (VSSÖ) in Avstrijsko študentsko unijo (ÖSU) ter Solidarnostnim komitejem. Tema diskusije je bila poročanje koroških časopisov v zvezi z narodno skupnostjo ter knjiga dr. Roberta Saxera „Der Fall Warasch in den Kärntner Tageszeitungen“, v kateri je dr. Saxer analiziral poročanje koroških časopisov o „ aferi Warasch“.

Prvi termin za diskusijo je bil določen za 17. 12. 1977. Povabljeni so bili: vsi koroški dnevnik, Inrberger, Strobl in Saxer. Koroški časopisi so prvemu terminu takoj odpovedali; medtem ko je zastopnik Kleine Zeitung Heinz Stritzl telefonsko sporočil zastopniku KSSG, da se diskusije ne bo odeležil, ker baje noče sedeti s Saxerjem in Inrbergerjem pri isti mizi, sta se ostala dva časopisa opravičila z vzrokom, da je pač pred vrati božič ter da je mnogo dela z božično številko časopisa. KSSG in ostale organizacije so sklenili, da bodo diskusijo preložili na januar. Še enkrat se je povabilo vse koroške dnevnik, ki so po dolgem premišljanju ponovno odpovedali. Organizatorji so si morali staviti vprašanje, ali se koroški novinarji ne upajo nastopiti pred kritično publiko, morda zaradi slabe vesti. Na noben način pa ne more več veljati argument, da Slovenci niso pripravljeni za dialog z nemškimi Koroški.

Dne 24. 1. 1978 so se podijske diskusije odeležili: dr. Robert Saxer, Rudolf Strobl (publicist, Solnograd), dr. Robert Buchacher (profil) in mag. dr. Kurt Traar (extrablatt).

V svojih uvodnih besedah je poudaril dr. Robert Saxer, da določa politično linijo časopisa vzdušje v deželi, ki pa je odvisno od družbenega ozadja. Poročanje o „ aferi Warasch“ dobro nakaže družbeno ozadje, namreč ni usmerjena politika samo proti F. Waraschu, ampak proti celi narodni skupnosti.

Rudolf Strobl je poudaril, da so časopisi nositelji političnih interesov in interesov kapitala, koroški Slovenci pa na noben način ne spadajo k tisti skupini, ki bi bila relevantna za nosilce političnih interesov, ali so to stranke, industrija itd.

Na to je povzel besedo dr. Robert Buchacher. Znano je, da si je „profil“ v zadnjem času zastavil linijo pisanja, ki ni več veliko oddaljena od pisanja koroških časopisov. Kljub temu je dr. Buchacher dejal, da se je „profil“ vedno in da se vedno bo zavzemal za interese slovenske narodne skupnosti, to pa ne glede na „causa Warasch“.

Najprej je dr. Buchacher očital koroškim novinarjem, da niti ne obvladajo osnovnih pojmov novinarstva, ki se jih navaden človek nauči po treh dneh redakcijskega dela. Dvomil je o korektnosti Waraschove opustitve v Salzburgu; opustitev si je razlagal s tem, da si pač Avstrija v tem primeru ni mogla privoščiti političnega ujetnika itd. Skrival se je za nekimi temnimi informanti in informacijami, ki jih pa ni mogel povedati, s tem pa je sejal v dvoranu nič drugega kot dvom. Ob koncu je dr. Traar ponovno poudaril, da ni naloga novinarjev uničevati politične aktiviste, temveč naloga neodvisnega tiska naj bi bila vzgajanje prebivalstva h kritičnemu mišljenju. Dr. Traar je poudaril, da so Slovenci vedno „Prügelknabe“ za nerešene gospodarske probleme na Koroškem.

elektro enzi

PLIBERK

GORENJE pralni stroj PS 102

12 programov, 3-prekatna dozirna posoda, kapaciteta 4 kg suhega perila, število obratov centrifuge 400 o/min. 2 leti garancije \$ 5.190

GORENJE pralni stroj PS 614

10 programov, 2-prekatna dozirna posoda, 2 termostata, nivo vode 1, kapaciteta do 4,5 kg suhega perila, število obratov centrifuge ca. 400 o/min. 2 leti garancije. \$ 3.790

Plačilo na obroke: 6 mesecev brez obresti ali do 24 mesecev

GORENJE - AKCIJA

GORENJE štedilnik E 55

4 plošče, od tega 1 avtomatska in 1 brzokuhalna. Zgornji in spodnji grelec se lahko vključita ločeno ali skupaj. Infra-raženj + motor. 12-urna ura za delovanje pečice in 2-urna nastavitev za pečenje. V 850, S 504, G 600 mm 2 leti garancije. \$ 5.390

GORENJE štedilnik E 51

3 plošče, od tega 1 brzokuhalna, termostatsko upravljanje. Zgornji in spodnji grelec se lahko regulirata. V 850, S 504, G 600 mm 2 leti garancije. \$ 2.790

Elektro enzi